

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της εργασίας αυτής συνιστά η κοινοτική πολιτική για τις παράκτιες περιοχές και η εφαρμογή της στην Ελλάδα. Η συνθετότητα που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο θέμα επιβάλλει μια εξίσου πολύπλευρη προσέγγιση αντιμετώπισής του. Επιλέγεται, αρχικά, να παρουσιαστεί η υφιστάμενη κατάσταση των παράκτιων περιοχών της Ευρώπης καθώς και οι πολιτικές που αφορούν στη διαχείρισή τους με έμφαση στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ). Έπεται η παρουσίαση της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα σχετικά με τον χωροταξικό σχεδιασμό των ακτών και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών στη χώρα μας. Για να επιτευχθεί η καλύτερη κατανόηση της συσχέτισης εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού και κοινοτικού χωροταξικού σχεδιασμού για τον παράκτιο χώρο επιλέγεται να παρουσιαστούν οι κατευθύνσεις που δίνονται για την ειδική αυτή κατηγορία χώρου από τα μοναδικά θεσμοθετημένα χωροταξικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και ειδικότερα, η περίπτωση του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας. Η αξιολόγηση που ακολουθεί καταδεικνύει ότι το υφιστάμενο ΠΠΧΣΑΑ είναι ανεπαρκή ως στρατηγικό σχέδιο για τη διαχείριση του παράκτιου χώρου της περιφέρειας, και για να αποκτήσει χρησιμότητα σε αυτό το επίπεδο θα πρέπει να υποστεί σημαντικές αναθεωρήσεις. Παρά το γεγονός ότι το επίπεδο προστασίας και διαχείρισης των παράκτιων πόρων στην Ελλάδα απέχει από το επιθυμητό μοντέλο ολοκληρωμένης και βιώσιμης διαχείρισης και μόνο η θεσμοθέτηση των ΠΠΧΣΑΑ ήταν σημαντικό και προαπαιτούμενο βήμα ώστε να ακολουθήσει η εκπόνηση του ειδικού πλαισίου για τον παράκτιο χώρο.

Λέξεις κλειδιά: κοινοτική πολιτική, παράκτιος χώρος, ΟΔΠΖ, Ελλάδα, περιφέρεια Θεσσαλίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	3
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	
1.1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ- ΣΥΝΗΘΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	3
1.1.1. Οικονομικά- κοινωνικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών	4
1.1.2. Περιβαλλοντικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών	5
1.2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	6
1.3. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	9
1.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	18
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
2.1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	19
2.1.1. Βασικά χωροταξικά και περιβαλλοντικά προβλήματα των παράκτιων περιοχών	18
2.2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	21
2.2.1. Χωροταξικός σχεδιασμός και παράκτιος χώρος: η διαδρομή από το νόμο 360/76 στο νόμο 2742/99	21
2.2.2. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο	24
2.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	33
ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΧΩΡΟ- ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΠΠΧΣΑΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	
3.1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΠΧΣΑΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν. 2742/99	33
3.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΠΧΣΑΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΧΩΡΟ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	39
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	40

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Επιλογή θέματος

Η παρούσα εργασία με θέμα “**Η Κοινοτική Πολιτική για τις Παράκτιες Περιοχές και η εφαρμογή της στην Ελλάδα**” πραγματοποιείται στο πλαίσιο του μαθήματος “Οι Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Χωροταξία, την Περιφερειακή Ανάπτυξη και τις Πόλεις και η Ελλάδα”. Συγκεκριμένα, η εργασία επιχειρεί να συγκεντρώσει τις προσπάθειες που γίνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο (κυρίως με τη μορφή οδηγιών και κατευθύνσεων) για τη διαχείριση του παράκτιου χώρου, ο οποίος αποτελεί χώρο ασκήσεως πολλών πιέσεων λόγω των μεγάλων δυνατοτήτων ανάπτυξης που παρέχει και επακόλουθα της ελκυστικότητας που αυτός ασκεί σε κάθε είδους δραστηριότητα και επιδίωξη.

Αρχικά, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το θέμα της διαχείρισης του παράκτιου χώρου είναι εξαιρετικά ευρύ και πολυδιάστατο. Η παρούσα ανάλυση εστιάζεται στη χωροταξική διάσταση του ζητήματος, γι’ αυτό άλλωστε στο τελευταίο μέρος της επιχειρείται να προσεγγιστεί το ερώτημα κατά πόσο ο χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα σε επίπεδο περιφέρειας λαμβάνει υπόψη του ορισμένες από τις βασικές αρχές της κοινοτικής πολιτικής για αυτές τις ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές.

Ο παράκτιος χώρος σε επίπεδο Ευρώπης γενικότερα αλλά και σε εθνικό επίπεδο ειδικότερα, διαδραματίζει σημαντικό στρατηγικό ρόλο¹. Στην πλειοψηφία τους οι παράκτιες περιοχές πλήττονται σήμερα από ποικίλα προβλήματα περιβαλλοντικά και οικιστικά, ενώ οι στρατηγικές αντιμετώπισής τους κρίνονται μέχρι τις μέρες μας υποτονικές και πριν λίγα χρόνια μάλλον απύσες. Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου επιβάλλουν την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισής του με την προοπτική μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι καθοριστικός ο ρόλος του χωροταξικού σχεδιασμού ως πολιτικής συντονισμού και εξειδίκευσης στο χώρο των επιμέρους τομεακών πολιτικών, της κατανομής των οικισμών, των δραστηριοτήτων και των υποδομών στο χώρο, παράλληλα με την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων. Οι παράκτιες περιοχές έχουν ήδη αναγνωριστεί διεθνώς (Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και από πολλούς διεθνείς οργανισμούς) ως περιοχές με προτεραιότητα για δράση. Στο πλαίσιο αυτό ενθαρρύνεται η υιοθέτηση του ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης των παράκτιων περιοχών σε συνδυασμό με την επίτευξη καλύτερου συντονισμού μεταξύ τομεακών πολιτικών, εμπλεκόμενων φορέων σε όλα τα επίπεδα, την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την ανάπτυξη δράσεων για τη βιώσιμη κατανομή των χρήσεων γης και την προστασία των φυσικών πόρων (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Χωρίς αμφιβολία ο παράκτιος χώρος έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, η οποία περιλαμβάνεται ανάμεσα στις πιο παράκτιες χώρες του κόσμου² καθώς συγκεντρώνει

¹ Περίπου το ένα τρίτο του αστικού πληθυσμού της ΕΕ (πόλεις με περισσότερους από 20.000 κατοίκους) ζει κοντά στις ακτές (σε απόσταση 20 χλμ), εάν συμπεριληφθούν οι ποτάμιες κοιλάδες των 15 μεγαλύτερων ποταμών της Ευρώπης ο αριθμός αυτός υπερβαίνει το 50% του συνολικού πληθυσμού! (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000)

² Πράγματι, αν συγκρίνουμε την έκτασή της (132.000 τ. χλμ. περίπου) με το μήκος της ακτογραμμής της (15.021 χλμ.), το 40% της οποίας αντιστοιχεί στα νησιά, τότε θα διαπιστώναμε ότι για κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο αντιστοιχούν 113 μέτρα ακτής, (δηλαδή πρόσωπο στη θάλασσα), όταν ο παγκόσμιος μέσος όρος είναι μόλις 4,5 μέτρα! (Μπεριάτος, 2001)

το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού, δεδομένου ότι τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας έχουν αναπτυχθεί στον παράκτιο χώρο (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλος, Καβάλα κ.λπ.), αλλά και πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων (βιομηχανικές δραστηριότητες, το μεγαλύτερο μέρος του τουρισμού και της αναψυχής κ.λπ.) και σημαντικό μέρος των υποδομών και εγκαταστάσεων μεταφορών και επικοινωνιών (λιμάνια, αεροδρόμια, οδικό δίκτυο, δίκτυο παροχής ηλεκτρισμού κ.λπ.).

2. Μεθοδολογία

Μεθοδολογικά η ανάπτυξη των κεφαλαίων ακολουθεί μια σειρά κλιμάκωσης με αρχική αναφορά στο Ευρωπαϊκό επίπεδο για την πολιτική που αφορά στον παράκτιο χώρο. Εν συνεχεία, εξετάζεται η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σχετικά με τον χωροταξικό σχεδιασμό των ακτών και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών στη χώρα μας. Για να επιτευχθεί η καλύτερη κατανόηση της συσχέτισης εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού και κοινοτικού χωροταξικού σχεδιασμού για τον παράκτιο χώρο επιλέγεται να παρουσιαστούν οι κατευθύνσεις που δίνονται για την ειδική αυτή κατηγορία χώρου από τα μοναδικά θεσμοθετημένα χωροταξικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα που καλύπτουν το σύνολο του ελληνικού χώρου, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και ειδικότερα, η περίπτωση του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας τόσο λόγω της ιδιομορφίας που παρουσιάζει, δεδομένου ότι ο παράκτιος χώρος της περιφέρειας στο μεγαλύτερο μέρος του σχηματίζει ενότητες με τους όμορους ορεινούς όγκους όσο και λόγω του ικανοποιητικού βαθμού πληρότητας που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο πλαίσιο ως προς το γενικότερο περιεχόμενό του.

Τα στοιχεία που καθίστανται απαραίτητα για τη διεκπεραίωση της συγκεκριμένης εργασίας αποτελούν κυρίως άρθρα και βιβλία αλλά και επίσημα έγγραφα και ΦΕΚ. Επίσης, επιβεβλημένη κρίνεται η αναζήτηση υλικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυρίως από τις αντίστοιχες ηλεκτρονικές πηγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι παράκτιες περιοχές αποτελούν πόλο έλξης πολλών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη που συντελείται σε αυτές τις περιοχές σχετίζεται κυρίως με χρήσεις οικιστικές, αναψυχής, τουριστικές αλλά και εν γένει οικονομικές. Συγχρόνως όμως, με την ιδιότητα του χώρου αυτού ως φυσικός πόρος που προσφέρει αγαθά και υπηρεσίες στον άνθρωπο, περικλείει ταυτόχρονα, από βιολογική άποψη, αξιόλογα παραγωγικά οικοσυστήματα. Ισχύει, ωστόσο, η εξής αναλογία: όσο η ανάπτυξη των προαναφερθέντων δραστηριοτήτων στον παράκτιο χώρο επεκτείνεται, τόσο ο χώρος αυτός γίνεται ευάλωτος σε πολλές πιέσεις και κατ' επέκταση πιο άμεσος και ορατός ο κίνδυνος για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Στο παρόν κεφάλαιο, λοιπόν, θα προσεγγιστούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παράκτιες περιοχές συνολικά στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις κατευθύνσεις/ δράσεις που προωθεί αυτή για αναστολή των ανεπιθύμητων συνεπειών σε αυτόν τον ζωτικό χώρο για την Ένωση που είναι η παράκτια ζώνη.

1.1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ- ΣΥΝΗΘΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ενιαίος ορισμός για τις παράκτιες περιοχές δεν υπάρχει, από το γεγονός ότι υπάρχει διαφορετική θεώρηση από τους επιστήμονες διαφορετικής κατεύθυνσης και πολλές φορές ο καθορισμός της παράκτιας ζώνης πορεύεται μέσα από τοπικές ιδιαιτερότητες και λειτουργίες. Έτσι:

- Όταν μελετώνται οι χρήσεις γης ορίζεται ως παράκτια περιοχή ζώνη πλάτους 100 μέτρων στη χέρσο που οριοθετείται από τη θάλασσα.
- Όταν μελετώνται οι υποδομές και οι δραστηριότητες που συνδέονται με τη θάλασσα ως παράκτια περιοχή λογίζεται η απόσταση και μέχρι 5 χιλιόμετρα προς το εσωτερικό από την ακτή.
- Σε περιπτώσεις περιγραφής τοπικών παράκτιων φαινομένων και λειτουργιών, ως παράκτια περιοχή θεωρείται η ζώνη της θάλασσας από την περιοχή της κυματαγωγής μέχρι το βάθος των 10 μέτρων.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ως παράκτια ζώνη μια λωρίδα 50 χιλιομέτρων από την ακτή, προκειμένου να καλύψει το σύνολο των επιδράσεων που σημειώνονται στο περιβάλλον και στις ανθρώπινες δραστηριότητες και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την τελευταία.

Ένας πιο απλοϊκός ορισμός είναι: “εκεί όπου η θάλασσα συναντά τη χέρσο, δηλαδή η ζώνη επαφής της χέρσου με τη θάλασσα οριοθετεί την ακτή, αλλά και η μεταβατική ζώνη η οποία καλύπτεται και αποκαλύπτεται περιοδικά από νερά αποτελεί την παράκτια περιοχή” (www.perivallon.com).

Με δεδομένο ότι η Ευρώπη διαθέτει μια ακτογραμμή που πλησιάζει τα 100.000 περίπου χιλιόμετρα γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι οι παράκτιες περιοχές της αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τη ζωή και την ανάπτυξή της. Πάνω από το 1/3 του πληθυσμού της Ευρώπης υπολογίζεται ότι ζει σε περιοχές έως και 50 χιλιόμετρα από την ακτή, με 120 εκατομμύρια ανθρώπους να ζουν σε παράκτια αστικά συγκροτήματα. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι οι παράκτιες περιοχές στα διάφορα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στις επιμέρους περιφέρειές τους δεν κατανέμονται και δεν χρησιμοποιούνται ισόρροπα. Έτσι, για παράδειγμα ο παράκτιος χαρακτήρας είναι εντονότερος στη Δανία,

Ελλάδα, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ είναι λιγότερο φανερός στο Βέλγιο, Γερμανία και Γαλλία. Ως προς τη συγκέντρωση του πληθυσμού στο παράκτιο χώρο ή στην ενδοχώρα, στατιστικά δεδομένα μαρτυρούν ότι στη Δανία, Ιρλανδία, Σουηδία, Πορτογαλία και Ελλάδα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους κατοικεί στις παράκτιες περιοχές, ενώ ο χώρος αυτός αποφεύγεται για διαμονή στο Βέλγιο, Γερμανία και Γαλλία (www.perivallon.com).

1.1.1. Οικονομικά- κοινωνικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών

Σημαντικές έρευνες στις διάφορες χώρες αλλά και εκθέσεις διεθνών οργανισμών, ιδιαίτερα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος και του Προγράμματος του ΟΗΕ για το Περιβάλλον δείχνουν ότι η παράκτια ζώνη αντιμετωπίζει αυξανόμενες πιέσεις που οδηγούν συχνά σε μη αντιστρέψιμες αλλαγές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τονίσει τη μεγάλη οικονομική της σημασία κυρίως για τις νότιες χώρες - μέλη της Ένωσης (στις οποίες περιλαμβάνεται και η Ελλάδα). Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καταγράψει τα βασικά οικονομικά/ κοινωνικά ζητήματα που φαίνεται να αποτελούν κοινό τόπο στις παράκτιες περιοχές της Ένωσης:

- Η ταχεία ανάπτυξη που σημειώνεται με ρυθμούς υψηλότερους των υπόλοιπων περιοχών και η επακόλουθη συνεχής αύξηση της εγκατάστασης μόνιμων κατοίκων γεννά **προβλήματα υποδομής και υπηρεσιών**.
- **Ανεργία και κοινωνική αστάθεια** που προκύπτουν από την παρακμή των παραδοσιακών ή περιβαλλοντικά συμβατών τομέων, όπως της παράκτιας αλιείας μικρής κλίμακας.
- Σύνηθες είναι ωστόσο σε ορισμένες από τις παράκτιες περιοχές της Ευρώπης να εμφανίζονται **φαινόμενα περιθωριοποίησης και μετανάστευσης** που επιδεινώνονται από την έλλειψη κατάλληλης υποδομής, συμπεριλαμβανομένων δικτύων επικοινωνιών και μεταφορών που λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. *Το ανεπαρκές οδικό δίκτυο και η ελλιπής συνολική ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας σε πολλές περιφερειακές ή απομονωμένες παράκτιες περιοχές αποτέλεσε αιτία μετανάστευσης.*
- **Καταστροφή ης πολιτισμικής κληρονομιάς και διάλυση του κοινωνικού ιστού** ως αποτέλεσμα ης ανεξέλεγκτης ανάπτυξης (ιδίως του τουρισμού). *Πολλές από τις νήσους της Ευρώπης - από τις Κανάριες Νήσους ως το αρχιπέλαγος της Σουηδίας και της Φινλανδίας - αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα.*
- **Απώλεια περιουσίας και δυνατοτήτων ανάπτυξης** ως αποτέλεσμα της παράκτιας διάβρωσης. *Σε τοπικό επίπεδο, η παράκτια διάβρωση θεωρείται ως η σημαντικότερη απειλή για τη διατήρηση των εισοδημάτων σε πολλές περιοχές που ζουν από τον τουρισμό. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000)*

Τα παραπάνω ζητήματα, δημιουργούν ένα πλέγμα προβλημάτων αλληλοσυνδεδεμένων, τα οποία επιβαρύνουν το κοινωνικό και οικονομικό κλίμα των παράκτιων περιοχών. Για παράδειγμα ο τουρισμός, που εκδηλώνεται σε μαζική κλίμακα και έχει βαρύνουσα οικονομική σημασία, προξενεί δυσεπίλυτες καταστάσεις. Άλλωστε είναι πλέον αποδεδειγμένο και από την πρόσφατη ιστορία (φθίνουσες βιομηχανικές περιοχές) πως η στήριξη της οικονομίας ενός τόπου αποκλειστικά σε έναν τομέα, αυτό που συνηθέστερα ονομάζεται “μονοανάπτυξη” ή “μονοκαλλιέργεια” οδηγεί στη σταδιακή αλλά βέβαιη κατάρρευσή της.

1.1.2. Περιβαλλοντικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών

Οι ακτές της Ευρώπης παρουσιάζουν εξαιρετική ποικιλία περιλαμβάνοντας ευρύ φάσμα βιοτόπων, όπως εκβολές, παραλίες, αμμοθίνες, παράκτιους βιότοπους, νησιά, απότομες και βραχώδεις ακτές καθώς και τη θαλάσσια ζώνη. Σημειώνεται ότι οκτώ από τους σαράντα βιότοπους προτεραιότητας που απαριθμούνται στην “Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών βιοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας” είναι παράκτιοι. Επίσης, περίπου το ένα τρίτο των υγρότοπων της Ένωσης βρίσκεται σε ακτή, καθώς και περισσότερα από 30% των “Ειδικών περιοχών προστασίας” που υποδεικνύονται στο πλαίσιο της “Οδηγίας για τη διατήρηση των άγριων πουλιών”. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν στις παράκτιες ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι λίγα ή ελάσσονος σημασίας:

- **Σημαντικής εκτάσεως περιοχές βιοτόπων έχουν ρυπανθεί, υγροβιότοποι έχουν αποξηρανθεί.** Επιπλέον, η απώλεια των βιοτόπων συνεπάγεται τη μείωση βιοποικιλότητας. Τα δύο πιο επικίνδυνα και συνήθη φαινόμενα τα τελευταία χρόνια, οι κηλίδες πετρελαίου και ο εμποτισμός αποτελούν μόνιμη αιτία υποβάθμισης παράκτιων βιοτόπων. Επίσης, μεγάλες περιοχές παράκτιων υγροτόπων έχουν αποξηρανθεί προς όφελος της αστικοποίησης, της βιομηχανικής ανάπτυξης και της γεωργίας. Υπολογίζεται ότι συνολικά στο Μεσογειακό παράκτιο χώρο τα τελευταία 50 χρόνια έχουν χαθεί πάνω από ένα εκατομμύριο εκτάρια σε υγροτόπους.
- **Μεγάλο μέρος των ακτών έχει διατεθεί για στέγαση, βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη.** Η αστικοποίηση που συντελείται στις παράκτιες περιοχές απαιτεί, ωστόσο, σημαντικές κατασκευές, τις σχετικές υπηρεσίες υποδομής και υποστήριξης, με αποτέλεσμα να τροποποιεί αυτό τον ίδιο τον παράκτιο χώρο και να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική πανίδα και χλωρίδα.
- **Ανοψύμενα ύδατα της θάλασσας.** Η παράκτια ζώνη είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη λόγω της αύξησης των ακραίων καιρικών φαινομένων και της επιταχυνόμενης ανόδου της στάθμης της θάλασσας σε πολλές περιοχές του πλανήτη.
- **Εξαιτίας των πυρκαγιών και της εξάπλωσης των αστικών περιοχών σημειώνεται κάθε χρόνο απώλεια 200.000 εκταρίων δάσους σε παράκτιες περιοχές.** Σύμφωνα με υπολογισμούς το ένα τέταρτο των δασών θα έχει χαθεί μέχρι το 2025.
- **Η αύξηση του πληθυσμού και της ευημερίας είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των αποθεμάτων νερού.** Η κατάσταση επιδεινώνεται και από τη ρύπανση των παράκτιων υδάτων από νιτρικά άλατα και φυτοφάρμακα, λόγω της γεωργίας, από τη ναυτιλία, τη βιομηχανική δραστηριότητα και τα ανεπεξέργαστα λύματα των αστικών περιοχών.
- **Το 30% των παραλίων της ΕΕ υφίστανται διάβρωση** (περίπου 5.500 χιλιόμετρα ακτών). Εκτεταμένη παράκτια διάβρωση που συχνά επιδεινώνεται από ακατάλληλη ανθρώπινη υποδομή (συμπεριλαμβανομένης της υποδομής που αποσκοπεί στην “παράκτια άμυνα”) και ανάπτυξη πολύ κοντά στην ακτογραμμή. Για παράδειγμα, τα τεχνικά έργα σε ορισμένες περιοχές λιμένων συνέβαλλαν στην ταχύτερη διάβρωση της παρακείμενης ακτογραμμής επειδή δεν έλαβαν επαρκώς υπόψη τους τη δυναμική και τις διεργασίες της παράκτιας ζώνης. (Μητούλα και Οικονόμου, 2003)

Στη συνέχεια, παρατίθενται ορισμένες εκτιμήσεις ευρωπαϊκών οργανισμών που επιτείνουν την ανησυχία:

- Οι κατασκευαστικές δραστηριότητες είναι τόσο έντονες στις παράκτιες περιοχές που ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμούν ότι: **"Βάσει των σημερινών υπολογισμών, αναμένεται ότι το 50% των ακτών της Μεσογείου θα έχει κτισθεί έως το 2025"**.
- Σύμφωνα με την μελέτη "EUROSION - Living with Coastal Erosion in Europe: Sediment and Space for Sustainability" που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ένα πέμπτο των ακτών της Ευρώπης των 25, περίπου 20.000 χιλιόμετρα, έχει επηρεαστεί ήδη σοβαρά ή αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα από τη διάβρωση, με την ακτογραμμή να υποχωρεί κατά 0,5 έως 2 μέτρα κάθε χρόνο, και σε κάποιες σοβαρές περιπτώσεις μέχρι και 15 μέτρα. **Η Ελλάδα υποφέρει από τα υψηλότερα επίπεδα διάβρωσης (28,6%), το 4^ο υψηλότερο επίπεδο στην ΕΕ των 25, με πρώτο το Βέλγιο όπου το ένα τέταρτο της ακτογραμμής του διαβρώνεται.**

Ωστόσο, πρέπει να καταστεί σαφές πως το πλήθος των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν δεν πρόκειται απλώς για προβλήματα που αφορούν άτομα που εργάζονται ή διαμένουν στις παράκτιες ζώνες. Στη σημερινή πολύπλοκη οικονομία, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι- συμπεριλαμβανομένων εκείνων που κατοικούν μακριά από την παράκτια ζώνη- διατηρούν δεσμούς με αυτήν. Όλοι σχεδόν οι Ευρωπαίοι χρησιμοποιούν τους πόρους της ακτής ως πηγή τροφής και πρώτων υλών, ως σημαντική αγορά αγαθών ή ως ζωτικής σημασίας σύνδεση για τις μεταφορές και το εμπόριο. Επιπλέον, η παράκτια ζώνη αποτελεί προσφιλή τόπο αναψυχής και θέση ορισμένων εκ των πλέον πολυτίμων ενδιαιτημάτων και τοπίων. Η επίλυση των προβλημάτων της παράκτιας ζώνης έχει συνεπώς στρατηγική σημασία για όλους του Ευρωπαίους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000).

Ο παράκτιος χώρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα παραπάνω συνεπάγεται ότι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος και εύάλωτος, εφόσον είναι υποκείμενο πολλαπλών ανθρωπογενών παρεμβάσεων με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί αυτό να έχει στο γενικότερο περιβάλλον του. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, από τη μία πλευρά δεν είναι συγκυριακής φύσης και από την άλλη, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να επιλυθούν χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις, οι οποίες θα είναι συντονισμένες από όλα τα κράτη μέλη, ώστε να είναι και αποτελεσματικές (Μητούλα και Οικονόμου, 2003). Η ανάγκη τόσο για τη λήψη μέτρων, όσο και για την ύπαρξη ενός ειδικού σχεδιασμού, σταδιακά οδήγησε σε μία εξειδικευμένη ευρωπαϊκή πολιτική για την παράκτια ζώνη.

1.2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Από τις δεκαετίες του '70 και του '80 η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε εκδώσει Οδηγίες προστασίας του περιβάλλοντος και των σπάνιων υδροτόπων και ποιότητας των υδάτων (85/337/EEC, 79/409/EEC, 92/43/EEC, 76/160/EEC). Το 1992 το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος ζήτησε από την Επιτροπή να προετοιμάσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης. Στη συνέχεια, περιγράφεται η εξέλιξη των βασικών πολιτικών της Ένωσης, οι οποίες οδήγησαν στη σημερινή στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών της. Έτσι, αρχικά, γίνεται αναφορά στις πρώτες πρωτοβουλίες της Κοινότητας που αφορούν στο χωροταξικό σχεδιασμό στο σύνολο της Κοινότητας, οι οποίες έμμεσα έχουν επιδράσεις και στην κατηγορία χώρου "παράκτιες περιοχές". Αυτές είναι, οι Εκθέσεις της Επιτροπής «Ευρώπη 2000» και «Ευρώπη 2000+», αλλά και το «Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου».

Η Έκθεση «Ευρώπη 2000» υπογράμμισε ότι υπάρχουν σημαντικές χωροταξικές αντιφάσεις στην Ένωση, που αναφέρονται σε πολλά επίπεδα όπως το δημογραφικό, τις υποδομές, την ανάπτυξη, το περιβάλλον κ.α., χαρακτηριστικά που καθιστούν ιδιαίτερα μειονεκτούσες αρκετές περιοχές. Στην Έκθεση ξεκάθαρα διαφαίνεται ότι οι παράκτιες περιοχές αποτελούν μειονεκτούσες και γεωγραφικά ευαίσθητες περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά (κυρίως) προβλήματα. Η Έκθεση «Ευρώπη 2000+» κινείται στο ίδιο επίπεδο και είναι αρκετά πληρέστερη της προηγούμενης. Αναφέρεται βέβαια στο σύνολο του κοινοτικού χώρου, αλλά πολλές από τις κατευθύνσεις που δίνονται, αφορούν στις παράκτιες περιοχές. Συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα για προστασία από την υπερβολική εκμετάλλευση των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών (ο παράκτιος κυρίως χώρος είναι τέτοιος). Εκτός από τις γενικές κατευθύνσεις που δίνονται και που σχετίζονται με την παράκτια ζώνη, υπάρχουν και συγκεκριμένες αναφορές σε ειδικές παράκτιες περιοχές, όπως τα νησιά. Η Έκθεση αναφέρεται στην ανάγκη ανάπτυξης διευρωπαϊκών δικτύων όλων των μορφών όπως διευρωπαϊκών δικτύων υποδομών των μεταφορών, τα οποία θα συντελέσουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών περιοχών της Ένωσης. Τονίζεται, επίσης, η ανάγκη ανάπτυξης δικτύων των επικοινωνιών και της πληροφορικής, έτσι ώστε να επιτευχθεί η προσέλκυση επενδύσεων στις νησιωτικές περιοχές, πράγμα το οποίο θα συντελέσει στην ανάπτυξή τους. Μιλά ταυτόχρονα για ανάπτυξη δικτύων μεταφοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα με την ανάπτυξη όλων των παραπάνω μεταφορών, στην Έκθεση υπογραμμίζεται η ανάγκη περιβαλλοντικών έργων μεγάλης κλίμακας που θα συνδυάζεται και θα συνοδεύει τα παραπάνω έργα υποδομών δικτύων (Μητούλα και Οικονόμου, 2003).

Όσον αφορά στο **Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ)**³ αν και αυτό αναφέρεται στο σύνολο του κοινοτικού χώρου, πολλές ωστόσο από τις κατευθύνσεις που δίνονται, αφορούν έμμεσα αλλά και άμεσα ορισμένες φορές στις παράκτιες περιοχές. Κεντρικός στόχος- πλαίσιο του ΣΑΚΧ αποτελεί η “βιώσιμη χωρική ανάπτυξη” (αφορά ταυτόχρονα στην κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον).

Λεδομένου ότι η φυσική μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης χαρακτηρίζεται από τη “μορφή χερσονήσου” ενώ πολλά από τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι επίσης νησιά ή χερσονήσοι, η διαχείριση του παράκτιου χώρου είναι ζήτημα στρατηγικής σημασίας για την περαιτέρω ανάπτυξή της.

Εκκινώντας από την ενότητά του ΣΑΚΧ που αναφέρεται στις “Κοινοτικές πολιτικές με χωρικές επιπτώσεις” όπου σε αυτές εντάσσονται τα Διαρθρωτικά ταμεία, υπάρχει η πρώτη αναφορά στις παράκτιες περιοχές. Ειδικότερα, αναγνωρίζει ότι οι παράκτιες περιοχές απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή εφόσον δέχονται, εν μέρει, έντονες πιέσεις και συγκρούσεις λόγω χρήσεων γης που είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους. Η ενσωμάτωση του Χρηματοδοτικού Μέσου Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) στα Διαρθρωτικά ταμεία και, επιπλέον, η ένταξη των περιοχών, που εξαρτώνται από την αλιεία (ΠΕΑ) στο πλαίσιο του Περιφερειακού Ταμείου, σηματοδοτεί μία θεμελιώδη εξέλιξη: από μια τομεακή πολιτική σε μια ολοκληρωμένη πολιτική για τις παράκτιες

³ Πηγή πληροφοριών είναι κυρίως το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου- Προς τη χωρικά ισορροπη και αειφόρο ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Τελικό έγγραφο- εισήγηση στη διάσκεψη των Υπ. Χωροταξίας της ΕΕ στο Πότσδαμ 1999.

περιοχές. Επίσης, στην κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική τονίζεται πως από το 1996 η Επιτροπή ξεκίνησε το πρόγραμμα επίδειξης της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων περιοχών, το οποίο προβλέπει την προώθηση μιας αειφόρου διαχείρισης των περιοχών αυτών μέσω συνεργασίας και ολοκληρωμένου σχεδιασμού με τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων, στο εκάστοτε πρόσφορο χωρικό επίπεδο. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μία πρώτη προσπάθεια για την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στο χώρο σε κοινοτικό επίπεδο καθώς και για την ανάπτυξη συστάσεων προς την κατεύθυνση μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών.

Στο τρίτο κατά σειρά κεφάλαιο, στην ενότητα “Πολυκεντρική χωρική ανάπτυξη και μια νέα σχέση πόλης- υπαίθρου” αναφέρεται ότι θα πρέπει να ακολουθείται η ιδέα της “συμπαγούς πόλης”, προκειμένου να υπάρχει καλύτερη δυνατότητα ελέγχου της περαιτέρω επέκτασης των πόλεων. Στον προβληματισμό αυτό συμπεριλαμβάνεται και η ελαχιστοποίηση της επέκτασης σε πολλές παραθαλάσσιες πόλεις στο πλαίσιο μιας προσεκτικά διατυπωμένης πολιτικής δημιουργίας ελκτικών τόπων εγκατάστασης επιχειρήσεων και μιας πολιτικής οικιστικής ανάπτυξης. Δηλαδή, στο σημείο αυτό το ΣΑΚΧ, όπως και σε πολλά άλλα σημεία του, δεν προτείνει μια αποσαφηνισμένη κατεύθυνση πολιτικής. Από την μια πλευρά προτείνει ελαχιστοποίηση της επέκτασης η οποία, ωστόσο, θα πρέπει να συνδυάζεται με μια προσεκτικά διατυπωμένη πολιτική δημιουργίας ελκτικών τόπων εγκατάστασης επιχειρήσεων. Αυτό ισχύει και σε πολλά από τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της χώρας μας, ο καθορισμός στόχων είναι ένα από τα τρωτά σημεία των χωροταξικών σχεδίων και αυτό ισχύει και στην περίπτωση κατευθύνσεων που δίνονται για τον παράκτιο χώρο.

Στη συνέχεια, το Σχέδιο υπογραμμίζει στην ενότητα που γίνεται λόγος για τη διατήρηση και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς ότι πέραν των προστατευόμενων περιοχών, υπάρχουν και διάφοροι άλλοι τύποι περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών που χαρακτηρίζονται επίσης από μεγάλη βιοποικιλότητα, όπως για παράδειγμα οι παράκτιες περιοχές. Για παράδειγμα ο ανεξέλεγκτος τουρισμός στις παράκτιες περιοχές, ιδίως κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών, συμβάλλει στην απώλεια οικοτόπων μέσω της καταστροφής, της τροποποίησης και του κατακερματισμού των οικοσυστημάτων. Έτσι, το 75% των συστημάτων θινών της Νότιας Ευρώπης (από το στενό του Γιβραλτάρ έως τη Σκελία) έχει εξαφανιστεί. Επίσης, στις εκβολές του Λίγυρα, οι οποίες περιελάμβαναν μεγάλη ποικιλία φυσικών οικοτόπων, οι φυσικές όχθες μειώθηκαν από 300 χλμ στις αρχές του αιώνα σε 30 χλμ σήμερα. Καθώς τέτοιοι, εν πολλοίς, ανέπαφοι οικοτόποι, καθίστανται ολοένα και πιο σπάνιοι, θα πρέπει να τεθούν και αυτοί υπό προστασία, καθώς και οι πολύτιμοι από οικολογική άποψη πυρήνες τους. Ωστόσο, η προστασία αυτή κάθε αυτή δεν επαρκεί για τη διατήρηση των περιοχών αυτών. Τα λιγότερο ευαίσθητα τμήματά τους θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής αξιοποίησης η οποία, όμως, θα συμμορφώνεται προς την οικολογική τους λειτουργία. Ανοίγονται, έτσι, νέες δυνατότητες ανάπτυξης για τις περιφέρειες, όπως για παράδειγμα στον τομέα του περιβαλλοντικά φιλικού, “ήπιου” τουρισμού. Η διατήρηση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων απαιτεί προσαρμοσμένες ολοκληρωμένες στρατηγικές ανάπτυξης και αντιλήψεις σχεδιασμού καθώς και πρόσφορες μορφές διαχείρισης. Στο σημείο αυτό, το ΣΑΚΧ αναφέρει ότι οι συστάσεις χωρικού σχεδιασμού στις παράκτιες περιοχές της Βαλτικής Θάλασσας αποτελούν ιδιαίτερα υποσχόμενα παραδείγματα διεθνούς συνεργασίας στον τομέα αυτό. Επίσης, προτείνει την προώθηση της διεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας κατά την

εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών διαχείρισης των υδατικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων ύπαρξης μεγαλύτερων υδροφόρων ζωνών υπογείων υδάτων σε περιοχές που κινδυνεύουν από ξηρασία και σε περιοχές που κινδυνεύουν από πλημμύρες, ιδίως στις παράκτιες περιφέρειες.

Από τους δυνατούς συνδυασμούς των επιλογών πολιτικής του ΣΑΚΧ, προκύπτει μια σειρά σημαντικών στόχων για την επίτευξη μιας ισόρροπης και βιώσιμης πολιτικής χωρικής ανάπτυξης. Οι στόχοι που σχετίζονται με τις παράκτιες περιοχές παρατίθενται συνοπτικά παρακάτω:

- Διατήρηση και ανάπτυξη της βιοποικιλότητας στις περιφέρειες της ΕΕ. Η επιτυχής ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού δικτύου φυσικών χώρων εξαρτάται από την εφαρμογή μιας χωρικά συντονισμένης δράσης μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών, καθώς και από την εφαρμογή αντίστοιχων εθνικών μέτρων. Πολλά άγρια είδη ζώων, ιδίως πουλιά, χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια του έτους το σύνολο του εδάφους της ΕΕ ως ζωτικό τους χώρο. Οι σχέσεις μεταξύ των στοιχείων του δικτύου αυτού, όπως οι υγρότοποι, τα εθνικά πάρκα, τα νησιά, οι παράκτιες περιοχές, οι βάλτοτοποι και ορισμένες περιφέρειες της υπαίθρου θα πρέπει να εντοπιστούν και να συντονιστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την ενεργό συμμετοχή των εκπροσώπων του τοπικού και του περιφερειακού επιπέδου.
- Ανάγκη για ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ): λόγω των αυξανόμενων τομεακών συγκρούσεων, των δημογραφικών εξελίξεων και των πολυάριθμων οργανισμών και παραγόντων με συμφέροντα στις παράκτιες ζώνες, οι περιοχές αυτές αποτελούν μια σημαντική πρόκληση για τη χωρική ανάπτυξη στην κλίμακα της ΕΕ.

Ολοκληρώνοντας τις αναφορές του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου στις παράκτιες περιοχές, πως τις αντιμετωπίζει και τι προτείνει γι' αυτές, θα επικεντρωθεί η ανάλυση στα "Χωροταξικά ζητήματα ευρωπαϊκής σημασίας". Στο κεφάλαιο αυτό το Σχέδιο τονίζει τη σημαντικότητα της διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία απειλείται. Μάλιστα, εντάσσει στους βασικούς τύπους απειλούμενων περιοχών τις παράκτιες περιοχές. Συγκεκριμένα, αναφέρει: "οι ακτές, με τη μεγάλη ποικιλία ευαίσθητων βιοτόπων που διαθέτουν, έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον ζωτικό χώρο του ανθρώπου, για τον τουρισμό και τις μεταφορές, για τη βιομηχανία και την παραγωγή ενέργειας, καθώς και για την γεωργία και την αλιεία. Γενικά απειλούνται από την αστική ανάπτυξη, τον μαζικό τουρισμό, την υπερβολική χρήση λιπασμάτων και τη ρύπανση". Επίσης, δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι σχεδόν όλες οι περιοχές που θεωρούνται ως απειλούμενες είναι περιοχές οι οποίες περιλαμβάνουν πόλεις, τόπους διαμονής και υποδομές, περιοχές δηλαδή, όπου ζουν και εργάζονται άνθρωποι.

1.3. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ⁴

Όσον αφορά συγκεκριμένα στην πολιτική που εφαρμόζει η ΕΕ για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών, από τα τέλη της δεκαετίας του '80 διαπιστώνεται διεθνώς μια αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι

⁴ Πηγή πληροφοριών αποτελεί κυρίως το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Προς μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών: γενικές αρχές και επιλογές πολιτικής». Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1999.

παράκτιες ζώνες. Διάφοροι φορείς, συμπεριλαμβανομένων του ΟΟΣΑ και των υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών, συζήτησαν το ζήτημα και ανέθεσαν μελέτες για την αξιολόγηση των πιθανών τρόπων βελτίωσης της διαχείρισης της παράκτιας ζώνης. Ως ειδική ευρωπαϊκή συνεισφορά και αντίδραση, στην ανακοίνωση 95/511 της Επιτροπής ανακοινώνεται ένα πρόγραμμα επίδειξης για μια Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ) που θα καταδείξει τις πρακτικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης στις ευρωπαϊκές παράκτιες ζώνες, λαμβάνοντας υπόψη στο σύνολό της την ποικιλομορφία τους. Οι εμπειρίες από το πρόγραμμα επίδειξης αναμένεται να οδηγήσουν σε προτάσεις πιθανών πρόσθετων μέτρων που θα υλοποιηθούν ταυτόχρονα σε ευρωπαϊκό και σε άλλα επίπεδα για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των ευρωπαϊκών παράκτιων ζωνών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000).

Όπως περιγράφεται στην ενδιάμεση έκθεσή του, το πρόγραμμα επίδειξης ΟΔΠΖ περιλάμβανε ορισμένα σχέδια επίδειξης, δεδομένα συναφών δραστηριοτήτων έρευνας και πληροφόρησης της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, καθώς και τακτικά εργαστήρια με συμμετοχή των επικεφαλής σχεδίων και μελών της ομάδας εθνικών εμπειρογνομώνων. Τα διδάγματα και οι εμπειρίες που αντλήθηκαν από τις εν λόγω δραστηριότητες χρησίμευσαν ως υλικό για έξι οριζόντιες θεματικές μελέτες και για η σύνταξη δύο εγγράφων: “Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ): Γενικές αρχές και επιλογές πολιτικής και “Διδάγματα από το πρόγραμμα επίδειξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ)” (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000).

Βάσει αυτών των εγγράφων, δρομολογήθηκε μια ευρεία εκ των προτέρων δημόσια διαβούλευση. Οι εμπειρίες από τα προγράμματα επίδειξης και οι ιδέες που προτάθηκαν κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης αποτέλεσαν τη βάση της στρατηγικής για την ΟΔΠΖ.

Στο σημείο αυτό απαιτείται να παρουσιαστεί εν συντομία η διαδικασία της ΟΔΠΖ. Η ΟΔΠΖ είναι μια διαδικασία που απαιτεί έναν νέο τρόπο διακυβέρνησης, ο οποίος βασίζεται στη συμμετοχή και στη συνεργασία όλων των τμημάτων της κοινωνίας των πολιτών για τη βιώσιμη ανάπτυξη στη παράκτια ζώνη. Αφορά την επίλυση συγκρούσεων και την αναζήτηση συνεργιών ανάμεσα στις ανθρώπινες δραστηριότητες στις παράκτιες περιοχές και τις επιπτώσεις τους στους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα. Είναι ένας τρόπος να διασφαλίσουμε ότι η ανάπτυξη στη παράκτια ζώνη ισορροπεί, μακροπρόθεσμα, τους διάφορους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους και προτεραιότητες. Η ΟΔΠΖ επιζητεί τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων στην παράκτια ζώνη κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός αμοιβαία επωφελούς αναπτυξιακού μοντέλου. Ωστόσο, αυτή η συνεργασία δεν πρέπει να περιορίζεται στη συμμετοχή των ενδιαφερομένων που είναι εγκατεστημένοι στη στενή παράκτια λωρίδα. Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παράκτια ζώνη μπορούν να λυθούν μόνο μέσω μιας πολύ ευρύτερης ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Είναι σημαντικό βέβαια να αναφερθεί ότι οι ολοκληρωμένες λύσεις για συγκεκριμένα προβλήματα μπορούν να προσδιοριστούν και να υλοποιηθούν μόνο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, η ενοποίηση των πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο καθίσταται εφικτή μόνο όταν τα υψηλότερα επίπεδα διοίκησης παρέχουν ένα

ολοκληρωμένο νομικό και θεσμικό πλαίσιο και λαμβάνουν μέτρα προκειμένου να ενθαρρύνουν τις τοπικές και τις περιφερειακές δράσεις.

Το πρόγραμμα για την ΟΔΠΖ καταδεικνύει τη σημασία της διασφάλισης της συμβατότητας και της συμπληρωματικότητας των δράσεων στα διάφορα επίπεδα της διοίκησης. Αν και υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ, όσον αφορά τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες των επιμέρους διοικητικών επιπέδων και άλλων παραγόντων, οι αρμοδιότητες των διαφορετικών επιπέδων διοίκησης μπορούν να σκιαγραφηθούν ως ακολούθως:

Τοπικό Επίπεδο

Στο τοπικό επίπεδο υλοποιούνται συγκεκριμένες δράσεις ολοκλήρωσης στο πλαίσιο του λεπτομερούς σχεδιασμού, της επίλυσης προβλημάτων και της περιφερειακής διοίκησης. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ο πλέον ενδεδειγμένος φορέας προκειμένου: να συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τις τοπικές συνθήκες, να προσελκύει τους τοπικούς ενδιαφερόμενους, να προωθεί τη συναίνεση ή να παρέχει διαιτησία και να διασφαλίζει τη βέλτιστη συνήθη εφαρμογή της ολοκλήρωσης. Σε αυτό το επίπεδο πραγματοποιούνται προσεγγίσεις "από τη βάση προς την κορυφή" με συμμετοχή των πολιτών και των χρηστών των παράκτιων ζωνών που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της ολοκληρωμένης διαχείρισης.

Περιφερειακό επίπεδο

Όπου υφίσταται, το περιφερειακό επίπεδο διακυβέρνησης διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό και στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης. Αυτό το επίπεδο διακυβέρνησης εξακολουθεί να έχει επίγνωση του ειδικού επιτόπιου πλαισίου, έχει ωστόσο επαρκώς ευρείες αρμοδιότητες ώστε να χαράσσει μια στρατηγική προοπτική. Αυτό το επίπεδο χρησιμεύει για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ των τοπικών δήμων και είναι σε θέση να διασφαλίζει ένα ευρύτερο, σφαιρικό περιφερειακό πλαίσιο για τις δραστηριότητες των τοπικών πρωτοβουλιών. Οι κατευθυντήριες γραμμές αυτού του επιπέδου διοίκησης μπορούν να αντισταθμίσουν τα ισχυρά βραχυπρόθεσμα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που ενδέχεται να προωθούν σε τοπικό επίπεδο μη βιώσιμες αποφάσεις. Σε συνεργασία με την εθνική δημόσια διοίκηση, αυτό το επίπεδο οφείλει να διασφαλίζει τη συντονισμένη εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ και του εθνικού δικαίου, καθώς και τη συνεργασία με τους φορείς των γειτονικών χωρών για την επίλυση διασυνοριακών προβλημάτων.

Εθνικό επίπεδο

Το εθνικό επίπεδο οφείλει να παρέχει κατάλληλο νομικό και θεσμικό πλαίσιο που θα καθιστά δυνατή την υλοποίηση της ΟΔΠΖ στα κατώτερα επίπεδα διοίκησης. Για το σκοπό αυτό οφείλει να διασφαλίζει τη συνεκτικότητα της εθνικής νομοθεσίας και των προγραμμάτων που έχουν επιπτώσεις στην παράκτια ζώνη - διαδικασία που συνεπάγεται τη συνεργασία και τη συμμετοχή ενός ευρέως φάσματος τομεακών κλάδων της διοίκησης. Οι εθνικές κυβερνήσεις οφείλουν επίσης να προωθήσουν ένα εθνικό όραμα προκειμένου να παράσχει κατευθυντήριες γραμμές και στήριξη για την προώθηση συνεκτικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Επίπεδο ΕΕ

Παρά τις ολοένα και μεγαλύτερες προσπάθειες που καταβάλλονται σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, οι δράσεις αυτές καθ' αυτές δεν επαρκούν για την επίλυση των αυξανόμενων προβλημάτων της παράκτιας ζώνης.

Σε δύο ψηφίσματά του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρατηρεί ότι η παράκτια ζώνη “αποτελεί εύθραυστη και ζωτική κοινή κληρονομιά” και “έχει κεφαλαιώδη σημασία η διασφάλιση της βιολογικής της πολυμορφίας, της αξίας της ως τοπίου, της περιβαλλοντικής ποιότητας και της ικανότητάς της να στηρίζει τη ζωή, την υγεία, τις οικονομικές δραστηριότητες και την κοινωνική ευημερία”. Για τους λόγους αυτούς, και λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της επικουρικότητας, το Συμβούλιο προσδιόρισε τη “σαφή ανάγκη κοινοτικής στρατηγικής για ολοκληρωμένο προγραμματισμό και διαχείριση των παράκτιων ζωνών”, πρόσκληση που επαναλαμβάνεται στην πρόσφατη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών που αφορά το έγγραφο “Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ)- Γενικές αρχές και επιλογές πολιτικής”.

Ο γενικός ρόλος της ΕΕ συνίσταται στην παγίωση της ηγετικής της θέσης και στην παροχή κατευθυντήριων γραμμών μέσω της θέσπισης ενός πλαισίου που θα καθιστά δυνατή τη δράση σε άλλα επίπεδα. **Ο καλύτερος τρόπος για να επιτύχει τον εν λόγω στόχο η ΕΕ είναι μέσω μέτρων και εργαλείων που έχουν σχεδιαστεί για:**

- Την προώθηση δραστηριοτήτων ΟΔΠΖ στα κράτη μέλη και στο επίπεδο των “περιφερειακών θαλασσών”.
- Την εναρμόνιση της τομεακής νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ με την ΟΔΠΖ.
- Την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των ευρωπαίων ενδιαφερομένων στις παράκτιες ζώνες.
- Την ανάπτυξη βέλτιστης πρακτικής για την ΟΔΠΖ.
- Την υποστήριξη της παραγωγής πραγματικών δεδομένων και γνώσης σχετικά με την παράκτια ζώνη.
- Τη διάδοση πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση του κοινού.

Όσον αφορά στις **Αρχές Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης στόχοι τίθενται:**

- Η ευρεία “σφαιρική” προοπτική (θεματική και γεωγραφική).
- Η μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Η προσαρμοστική διαχείριση στο πλαίσιο μιας σταδιακής διαδικασίας.
- Η ανάδειξη της τοπικής ιδιαιτερότητας.
- Η λειτουργία σε συνάρτηση με τις φυσικές διεργασίες.
- Ο συμμετοχικός σχεδιασμός.
- Η υποστήριξη και συμμετοχή όλων των αρμόδιων διοικητικών φορέων.
- Η αξιοποίηση ενός συνδυασμού μέσων.

1.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ⁵

Η ομάδα αξιολόγησης της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών έχει διοριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να πραγματοποιήσει μια ανεξάρτητη

⁵ Πηγή αποτελεί η τελική έκθεση της Rupprecht Consult- Forschung & Beratung GmbH: «Evaluation of Integrated Coastal Zone Management in Europe (ICZM)», Germany, 18.8.2006.

αξιολόγηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης (ΟΔΠΖ) στην Ευρώπη. Οι στόχοι ήταν:

- Να αξιολογήσει την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής ΟΔΠΖ που συστήθηκε το Μάιο του 2002.
- Να αξιολογήσει την προστιθέμενη αξία της ΟΔΠΖ στα πλαίσια των σχετικών υπαρχουσών και εξελισσόμενων κοινοτικών πολιτικών και της νομοθεσίας.
- Να προσδιορίσει όπου υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω δράση όσον αφορά στην πολιτική της παράκτιας ζώνης και να προβεί στις συστάσεις για την περαιτέρω σχετική δράση σε κοινοτικό επίπεδο.

Η περιβαλλοντικά καλή κατάσταση των θαλασσών και των παράκτιων περιοχών της Ευρώπης, όπως προαναφέρθηκε εκτενέστερα, είναι ένας ζωτικής σημασίας παράγοντας επιτυχίας για τη βελτίωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μακροπρόθεσμα, αλλά και της ευημερίας των πολιτών της. Σε αναγνώριση αυτής της επείγουσας ανάγκης για μια ολοκληρωμένη και στρατηγική προσέγγιση στη διαχείριση των παράκτιων περιοχών της Ευρώπης και βασισμένη στην εμπειρία ενός Προγράμματος Επίδειξης, όλα τα κράτη μέλη κλήθηκαν να αναλάβουν μια εθνική άσκηση απογραφής και να αναπτύξουν εθνικές στρατηγικές, επίσης, συμφωνήθηκε η εντατική συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνολικά, 18 εκ των 24 παράκτιων κρατών μελών και των χωρών της διεύρυνσης έχουν υποβάλει επίσημη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης μέχρι τα μέσα Ιουνίου του 2006. Για τις έξι χώρες που απομένουν χρησιμοποιήθηκαν εναλλακτικές πηγές πληροφοριών για να τεκμηριώσουν την κατάσταση της εφαρμογής της ΟΔΠΖ εντός των συνόρων τους.

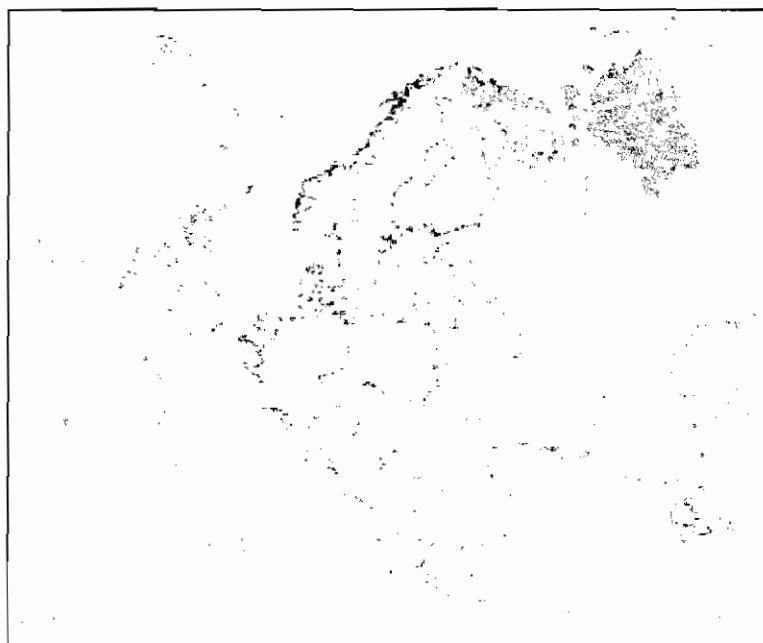
Στα 24 παράκτια κράτη μέλη της ΕΕ και στις χώρες της διεύρυνσης η εφαρμογή του προγράμματος έχει ως εξής:

- **Καμία χώρα δεν έχει εφαρμόσει μια εθνική στρατηγική ΟΔΠΖ, όπως προτρέπει από τη Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ.**
- Σε επτά χώρες, συγκεκριμένα σε: Φινλανδία, Γερμανία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ισπανία, Ρουμανία, και Ηνωμένο Βασίλειο, η εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής ΟΔΠΖ εκκρεμείται.
- Στις χώρες: Βέλγιο, Κύπρος, Γαλλία, Ελλάδα, Κάτω Χώρες, και Σλοβενία, έγγραφα που θεωρούνται ανάλογα μιας εθνικής στρατηγικής για την ΟΔΠΖ έχουν αναπτυχθεί ή στρατηγικές διαχείρισης για την παράκτια ζώνη έχουν γίνει (ή έχουν προγραμματιστεί να γίνουν) **αναπόσπαστο τμήμα των διαδικασιών χωροταξίας των κρατών.**
- Σε έντεκα χώρες: Βουλγαρία, Κροατία, Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Σουηδία, και Τουρκία, καμία ανάλογη πολιτική της ΟΔΠΖ δεν είναι σε εξέλιξη, **μόνο μεμονωμένα εργαλεία είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα παράκτια ζητήματα.**

Αν και μερικές από τις απειλές στα περιβάλλοντα των παράκτιων περιοχών μπορούν να προσεγγιστούν αποτελεσματικότερα στην παγκόσμια κλίμακα, τα ειδικότερα χαρακτηριστικά και η σύνδεσή τους τείνουν να ποικίλουν από περιοχή σε περιοχή, και από θάλασσα σε θάλασσα. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε ρόλο ηγεσίας για τις μελλοντικές ενέργειες της ΟΔΠΖ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει ως εκ τούτου να εξετάσει μια **περιφερειακή προσέγγιση.**

Η Ομάδα Αξιολόγησης έχει βασίσει την ανάλυση της εφαρμογής της Σύστασης της ΟΔΠΖ σε μια προσέγγιση σχετικά με τις “Περιφερειακές Θάλασσες” (“regional seas approach”) που είναι σαφώς η αποτελεσματικότερη μέθοδος για τη διακυβέρνηση των Ευρωπαϊκών παράκτιων περιοχών, δεδομένου ότι η αποτελεσματική διαχείριση των παράκτιων και θαλάσσιων πόρων ξεπερνά τα εθνικά σύνορα. Η προσέγγιση της ΟΔΠΖ μέσω της προσέγγισης των “περιφερειακών θαλασσών” ενθαρρύνει τη διασυνοριακή συνεργασία στις χώρες που συνορεύουν από τη θάλασσα. Είναι ορθό για τις χώρες που μοιράζονται την ίδια ακτή να καταβάλουν προσπάθειες από κοινού να συντονίσουν τις δραστηριότητές τους, παρά να λάβει η κάθε χώρα ξεχωριστά μια σειρά από εθνικές πολιτικές που δυνητικά μπορεί να είναι και συγκρουόμενων συμφερόντων.

Οι εικοσιτέσσερις χώρες που είναι υποκείμενες σε αυτήν την αξιολόγηση, συνορεύουν με μία ή περισσότερες από τις πέντε ευρωπαϊκές “περιφερειακές θάλασσες”, οι οποίες είναι η Βαλτική Θάλασσα, η Βόρεια Θάλασσα, ο Ατλαντικός (βορειοανατολική περιοχή), η Μεσόγειος και η Μαύρη Θάλασσα. Στη συνέχεια, η παρούσα εργασία εστιάζει το ενδιαφέρον της στη Μεσόγειο Θάλασσα με την οποία συνορεύει και ο παράκτιος χώρος της Ελλάδας.

Εικόνα 1: “Περιφερειακές Θάλασσες”

Η ανάλυση των τάσεων εφαρμογής έχει δείξει ότι η Σύσταση της ΟΔΠΖ έχει θετικές επιπτώσεις στην παράκτια διαχείριση της Ευρώπης:

- Οι οκτώ “αρχές ΟΔΠΖ” όπως προάγονται στη Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ έχουν δημιουργήσει μια νέα συνειδητοποίηση και ένα υψηλότερο επίπεδο ετοιμότητας στο περιφερειακό επίπεδο σχετικά με τις μακροπρόθεσμες παράκτιες προκλήσεις.
- Η Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ έχει αρχίσει μια επανεξέταση των παραδοσιακών προσεγγίσεων σχεδιασμού προωθώντας την συμφιλίωση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συμφερόντων.

- Αν και η πραγματική συμμετοχή των τοπικών φορέων και του κοινού δεν είναι ικανοποιητική γενικά, επιτυχείς τοπικές ΟΔΠΖ υπάρχουν, βασισμένες σε διαδικασίες που έχουν δημιουργήσει μια ισχυρή πίεση ώστε να αυξηθούν οι συμμετοχικές διαδικασίες στη λήψη αποφάσεων.
- Η ΟΔΠΖ έχει δείξει ότι θα μπορούσε να γίνει το όργανο που θα συνδέει τη “χερσαία” με τη “θαλάσσια” νομοθεσία, κυρίως σε ένα “περιφερειακό θαλάσσιο επίπεδο”.
- Η σωστή εφαρμογή της ΟΔΠΖ βελτιώνει το επίπεδο διαβίωσης και την απασχόληση στις παράκτιες περιοχές, όπως παρουσίασαν οι αναλύσεις κόστους-οφέλους για τις χώρες της ΕΕ. Ως εκ τούτου, μια ευρεία εφαρμογή της ΟΔΠΖ θα ασκούσε σημαντική οικονομική και κοινωνική επίδραση.

Συγχρόνως, αυτή η αξιολόγηση καταλήγει στο ότι υπάρχει ευρύ πεδίο για περαιτέρω βελτίωση της εφαρμογής της ΟΔΠΖ κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών. Αυτό περιλαμβάνει βελτιωμένη περιφερειακή συνεργασία ανάμεσα στις “περιφερειακές θάλασσες”, ισχυρότερη ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών, καλύτερη συμμετοχή των τοπικών φορέων και του κοινού, έλεγχο της εφαρμογής μέσω κοινών μεθοδολογιών και μια μακροπρόθεσμη προοπτική χρηματοδότησης για τις περιφερειακές πρωτοβουλίες της ΟΔΠΖ.

Γενικά, η πρόοδος στην εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής ΟΔΠΖ ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά στα κράτη μέλη που συνορεύουν με τη Μεσόγειο Θάλασσα. Πιο συγκεκριμένα, στη Μάλτα, δηλώνονται τυπικά δύο έτη εφαρμογής της στρατηγικής. Η Σλοβενία, που έχει μια μικρή ακτή 50 χλμ, έχει εφαρμόσει διάφορες ιδιαίτερα επιτυχείς πρωτοβουλίες περιφερειακής ανάπτυξης με ισχυρό περιεχόμενο για την ΟΔΠΖ από το 2002 και συνεχίζει τη διαδικασία εφαρμογής τα επόμενα έτη. Η Γαλλία άρχισε το πρώτο από βήμα των δραστηριοτήτων για την ΟΔΠΖ το έτος 2006 με την καθιέρωση ενός Εθνικού Συμβουλίου για τις Ακτές, το οποίο έχει την ευθύνη για την ολοκληρωμένη παράκτια διαχείριση. Στην Ισπανία, οι επίσημες ενέργειες για τη στρατηγική της ΟΔΠΖ έχουν αρχίσει ως ένα ορισμένο βαθμό το 2006, αλλά προγραμματίζονται να εφαρμοστούν πλήρως μέσα στο 2008.

Οι λόγοι για αυτήν την ισχυρή ποικιλομορφία στα επίπεδα προόδου στην εφαρμογή της ΟΔΠΖ συνοψίζονται στα εξής:

Η Μάλτα προετοίμασε τη στρατηγική της πριν από το 2004 ως μια από τις δραστηριότητες που θα την οδηγούσαν στην ενσωμάτωσή της στην ΕΕ, με αποτέλεσμα να είναι ένα σημαντικό κίνητρο η προσέγγιση των ζητημάτων της ΟΔΠΖ σε εθνικό επίπεδο. Η Ισπανία επένδυσε ουσιαστικές προσπάθειες στην παραγωγή μιας εθνικής στρατηγικής και μόλις άρχισε να την εφαρμόζει. Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα δραστηριοποιείται στη σύνταξη ενός Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Παράκτιες περιοχές, το οποίο απαιτεί το συντονισμό, τη συμβατότητα των τομεακών πολιτικών και την αποδοτικότητα των υποδομών. Η Γαλλία δεν υπέβαλε μια επίσημη εθνική στρατηγική για την ΟΔΠΖ. Ένα αντίστοιχο έγγραφο ήταν διαμορφωμένο, ωστόσο σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από τη Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ.

Στην Κύπρο, την Ελλάδα και την Τουρκία η ικανότητα των διαφόρων φορέων να διαμορφώσουν μια εθνική στρατηγική για την ΟΔΠΖ εμφανίζεται να περιορίζεται

μάλλον. Αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως τα συγκρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των κύριων συμμετεχόντων.

Τα **βασικά σημεία των συμπερασμάτων για την περιοχή της Μεσογείου** είναι:

- Από τις εννέα χώρες οι έξι ακόλουθες: Κύπρος, Γαλλία, Ελλάδα, Μάλτα, Σλοβενία και Ισπανία παρέδωσαν μια εθνική έκθεση ΟΔΠΖ στην ΕΕ που έχει αξιολογηθεί, ενώ η Κροατία, η Ιταλία και η Τουρκία δεν έκαναν το ίδιο.
- Το εντονότερο κοινό πρόβλημα στην πλευρηφία των χωρών κατά μήκος της Μεσογείου είναι η εμπορευματοποίηση της ακτής που οδηγείται από τον ολοένα επεκτεινόμενο τουρισμό: αστική διάχυση, ενίσχυση της δεύτερης κατοικίας κ.λπ. Άλλα κοινά ζητήματα είναι: η αλλαγή της παράκτιας δυναμικής, η ελάττωση της παραδοσιακής βιομηχανίας της αλιείας η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και των βιότοπων, οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι κατά μήκος της ακτής η απώλεια και η υποβάθμιση του τοπίου και τα περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω της υδατοκαλλιέργειας, των αθλητικών δραστηριοτήτων στα ύδατα και των θαλάσσιων μεταφορών.
- Υπάρχει πληθώρα νόμων, εντούτοις, ένα ολοκληρωμένο σύνολο νόμων που θα κατευθύνει την παράκτια ανάπτυξη και διαχείριση συνήθως απουσιάζει.
- Υπάρχουν πέντε σημαντικές ομάδες συμμετεχόντων: i) κυβερνητικοί φορείς, ii) ιδιωτικός τομέας, iii) μη κυβερνητικές οργανώσεις, iv) ερευνητές και εμπειρογνώμονες, και v) πολίτες των παράκτιων περιοχών. Τα συμφέροντα αυτών των ομάδων ποικίλλουν πολύ, τόσο μεταξύ των ομάδων καθώς, επίσης, και μέσα στις ομάδες. Μερικοί στρέφονται πάρα πολύ προς τους παράκτιους περιβαλλοντικούς στόχους, άλλοι θέλουν να επιτύχουν οικονομική ανάπτυξη, παραμελώντας συχνά τις μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις.
- Οι διαπεριφερειακές οργανώσεις και οι δομές συνεργασίας δεν χαρακτηρίζονται ακόμα υψηλές στις εκθέσεις των χωρών.
- Η τήρηση των αρχών της ορθής ΟΔΠΖ ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των χωρών. Οι μακροπρόθεσμες προθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης, ο τοπικός προσανατολισμός και η ολιστική προσέγγιση ενσωματώνονται σε αρκετά διαφοροποιημένες εθνικές στρατηγικές ή αντίστοιχες πολιτικές, τουλάχιστον ονομαστικά. Πολύ περισσότερα προβλήματα εμφανίζονται στη συμμετοχή των διάφορων φορέων, στην εφαρμογή των προσαρμοστικών διαδικασιών προγραμματισμού και διαχείρισης, στην κατάλληλη ολοκλήρωση των διάφορων διοικητικών οργανισμών και στη χρήση ενός ισορροπημένου συνδυασμού εργαλείων στο σχεδιασμό και τη διαχείριση.

Μια συζήτηση βρίσκεται σε εξέλιξη μεταξύ πολλών φορέων ΟΔΠΖ στην Ευρώπη, για το εάν μια "ΟΔΠΖ Κανονιστική" πρέπει να προταθεί. Ακόμα κι αν υπάρχει ισχυρή απαίτηση για μια ρυθμιστική προσέγγιση σε μερικές χώρες (και ενδεχομένως αυτό μπορεί να πρέπει να ακολουθηθεί μακροπρόθεσμα), αυτή η αξιολόγηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι δυνατότητες της τρέχουσας Σύστασης της ΕΕ για την ΟΔΠΖ δεν αξιοποιούνται ακόμα πλήρως, και ότι **μια προσέγγιση βασισμένη σε κίνητρα θα είναι αποτελεσματικότερη σε ευρωπαϊκό επίπεδο**. Είναι σαφές εντούτοις ότι η Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ έχει κινήσει μια μη αναστρέψιμη διαδικασία που μπορεί να οδηγήσει σε μια ολοκληρωμένη παράκτια διαχείριση στα περισσότερα από τα κράτη μέλη, υπό τον όρο ότι η υποστήριξη της ΕΕ θα συνεχιστεί, ενισχυμένη και πιο συγκεκριμένη. Κατά συνέπεια, για την επιτυχία μιας πανευρωπαϊκής εφαρμογής της ΟΔΠΖ, η ΕΕ θα διαδραματίσει έναν κεντρικό και σημαντικό ρόλο, κυρίως στο να παρέχει τις οδηγίες και τα πρότυπα ακολουθώντας τους γενικούς στόχους για μια

βιώσιμη ανάπτυξη κατά μήκος της ακτής που θα σέβεται την ισορροπία μεταξύ των οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων.

Όπως συνοψίζεται παρακάτω, η ομάδα αξιολόγησης έχει ομαδοποιήσει τις κατευθύνσεις της σε τέσσερις θεμελιώδεις και στρατηγικές συστάσεις (1-4) και πέντε λειτουργικές δράσεις (5-9) με συγκεκριμένες προτάσεις για εφαρμογή. Το συνολικό κόστος εφαρμογής των προτεινόμενων συστάσεων- δράσεων ανέρχεται σε περίπου 30.5 εκατομμύρια ευρώ.

Επισκόπηση των Συστάσεων και των Δράσεων Αξιολόγησης της ΟΔΠΖ:

Στρατηγικές συστάσεις

1. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της ΟΔΠΖ που θα βασίζεται σε μια προσέγγιση “Περιφερειακών Θαλασσών”.
2. Αύξηση της παρουσίας της ΟΔΠΖ και ενίσχυση της ολοκλήρωσής της με τις τομεακές πολιτικές.
3. Διαμόρφωση της στρατηγικής προσέγγισης της ΟΔΠΖ που προσανατολίζεται σε μια ισόρροπη οικολογική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη.
4. Εξέταση σημαντικών μακροπρόθεσμων κινδύνων: Ευπάθεια στις καταστροφές και την αλλαγή κλίματος.

Λειτουργικές δράσεις

5. Υπερθεματισμός της συνειδητοποίησης, της καθοδήγησης, της κατάρτισης και της εκπαίδευσης.
6. Ενίσχυση του συντονισμού και της συμμετοχής των εμπλεκόμενων φορέων.
7. Διαμόρφωση ολοκληρωμένων ευρωπαϊκών πολιτικών.
8. Εναρμόνιση πλαισίων ελέγχου και αξιολόγησης.
9. Βελτίωση της γνώσης που απαιτείται για την ΟΔΠΖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται σε γενικές γραμμές η αναφορά στην υφιστάμενη κατάσταση της παράκτιας ζώνης στην Ελλάδα. Ειδικότερα, πραγματοποιείται μια σύντομη περιγραφή των κύριων χαρακτηριστικών του παράκτιου χώρου της χώρας μας καθώς και των βασικότερων χωροταξικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι υπό εξέταση περιοχές. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στην εξέλιξη του χωροταξικού σχεδιασμού που αφορά στις ακτές στην Ελλάδα από το 1940, που πραγματοποιήθηκε η πρώτη προσπάθεια, μέχρι σήμερα με την παρουσίαση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο, του οποίου, ωστόσο, ακόμα αναμένεται η θεσμοθέτηση. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια αξιολόγηση των πεπραγμένων σχετικά με τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Έκθεση που υπέβαλλε η χώρα μας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2006.

2.1. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η Ελλάδα με συνολική έκταση 131.957 τ.χλμ. και ακτογραμμή που εκτείνεται σε 15.021χλμ. κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα στις μεσογειακές χώρες από άποψη μήκους ακτογραμμής. Είναι προφανές επομένως, γιατί οι ελληνικές ακτές αποτελούν τον κατεξοχήν ζωτικό εθνικό χώρο. Ο παράκτιος ελληνικός χώρος έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο λόγω της έκτασης που καταλαμβάνει, αλλά και λόγω άλλων γεωμορφολογικών, ιστορικών και οικονομικών συνθηκών. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα με την άνοδο του μεσογειακού διεθνούς εμπορίου οι παράκτιες πόλεις αναπτύχθηκαν με ταχείς ρυθμούς με συνέπεια σήμερα ο παράκτιος χώρος να συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά πληθυσμού και δραστηριοτήτων (Coastal Management in Greece, 1997).

Στην Ελλάδα η παράκτια ζώνη είναι πυκνοκατοικημένη και σε αυτό το χώρο ασκούνται μια μεγάλη ποικιλία από δραστηριότητες μέσα από τις οποίες γίνεται εντατική χρήση στο νερό και στο έδαφος. Έτσι, στην παράκτια περιοχή συγκεντρώνεται πάνω από το 60% του πληθυσμού της χώρας με μεγάλες εποχιακές εξάρσεις, εδώ συντηρείται το 70% της βιομηχανικής παραγωγής και το 90% των τουριστικών επενδύσεων. Εξάλλου από τα 350 εκατομμύρια των κατοίκων των 18 παραμεσογειακών κρατών, τα 130 εκατομμύρια ζουν μόνιμα στην παράκτια ζώνη, ενώ θα πρέπει να προστεθούν και άλλα 110 εκατομμύρια τουρίστες που φιλοξενούνται ετησίως στις περιοχές αυτές (www.perivallon.com).

Συνολικά, ο ελληνικός παράκτιος χώρος παρουσιάζει μεγάλη ποικιλότητα ως προς τα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά και θα πρέπει να αποτελέσει απόθεμα για τις μελλοντικές γενιές. Η ανάδειξη, η αξιοποίηση και η κατάλληλη εκμετάλλευση αυτού του φυσικού και πλουτοπαραγωγικού πόρου σε συνδυασμό με τη περιβαλλοντική φροντίδα αποτελεί όχι μόνο επιθυμητή δράση, αλλά και βασική αναγκαιότητα στις σημερινές συνθήκες κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής ανάπτυξης.

2.1.1. Βασικά χωροταξικά και περιβαλλοντικά προβλήματα των παράκτιων περιοχών

Το περιβάλλον της παράκτιας περιοχής της Ελλάδος δέχεται έντονες πιέσεις από την ανάπτυξη της δόμησης και κυρίως της κατοικίας, του παραθερισμού και του τουρισμού, αλλά και άλλων δραστηριοτήτων. Σε πολλές περιοχές εμφανίζονται φαινόμενα υποβάθμισης των φυσικών πόρων λόγω της ρύπανσης από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, καθώς και εξάντληση των φυσικών πόρων (υδροφόρος ορίζοντας, δάση, ορυκτός πλούτος, γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας κ.α.). Βέβαια, γενικότερα η ρύπανση, προέρχεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό της κυρίως από τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα των γεωργικών καλλιεργειών, τα αστικά λύματα των πόλεων και των οικισμών, τα απόβλητα των κτηνοτροφικών μονάδων, τα απόβλητα των βιομηχανιών και των μεταποιητικών μονάδων τα οποία μεταφέρονται μέσω των υδάτινων αποδεκτών, τις εξορυκτικές δραστηριότητες και τις μεταφορές. Παράλληλα, η έλλειψη υποδομών, όπως δικτύου αποχέτευσης και μονάδων βιολογικού καθαρισμού, επιτείνουν τα προβλήματα ρύπανσης στην παράκτια περιοχή. Παράλληλα με τα προηγούμενα, σε αρκετές περιοχές της παράκτιας ζώνης της Ελλάδος εμφανίζονται σημαντικά προβλήματα χρήσεων γης, με έντονα αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Πρόκειται κυρίως για προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης μεταξύ του τουρισμού, της γεωργίας, της εξορυκτικής δραστηριότητας, των ιχθυοκαλλιεργειών, της αλιείας, της οικιστικής ανάπτυξης και των προστατευόμενων περιοχών (περιοχές Natura, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους, βιοτόπους Corine, Θαλάσσια Πάρκα κ.α.), αυθαίρετης δόμησης και κυκλοφορίας. Τα προβλήματα αυτά προκύπτουν από πολλές αιτίες, σημαντική είναι, ωστόσο, η αδυναμία του θεσμικού πλαισίου και των μηχανισμών εφαρμογής κατάλληλων χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων (Αγγελίδης και Οικονόμου, 2005).

Όπως καθίσταται αντιληπτό, οι παράκτιες περιοχές σήμερα πλήττονται από ποικίλα προβλήματα που οφείλονται τόσο στην ιδιαίτερη ευαισθησία που παρουσιάζουν ως φυσικά οικοσυστήματα, όσο και στις πιέσεις που υφίστανται από την άσκηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την οικιστική ανάπτυξη. Έτσι, το πρόβλημα των ακτών είναι βαρύνουσα σημασία για την Ελλάδα, η οποία περιλαμβάνεται ανάμεσα στις πιο παράκτιες χώρες του κόσμου ενώ οι επί πολλά έτη αρμόδιοι κρατικοί φορείς δεν έχουν δώσει την απαιτούμενη σημασία. Η ανεξέλεγκτη και άναρχη ανάπτυξη με συνέπεια την επιβάρυνση της φέρουσας ικανότητας των παράκτιων ζωνών και την υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα που πλήττουν τη παράκτια ζώνη στην Ελλάδα.

Η έλλειψη ορθολογικού σχεδιασμού σε συνδυασμό με πολυποίκιλα προβλήματα είχε ως αποτέλεσμα οι παράκτιες ζώνες να αποτελέσουν τους κύριους αποδέκτες των έντονων οικιστικών πιέσεων και κατ' επέκταση την εμφάνιση έντονων και σοβαρών συγκρούσεων των χρήσεων γης. Στο μεταξύ, κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί, ως ένα από τα πιο πρόσφατα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο παράκτιος χώρος, η αύξηση της δημιουργίας παραθεριστικών κατοικιών που έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις σε όλη τη χώρα, με κυρίαρχο στοιχείο την άναρχη επέκταση των παραθεριστικών και τουριστικών οικισμών. Είναι ενδεικτικό ότι μόνο το 1999 εκδόθηκαν για την περιοχή του Αιγαίου 10.464 οικοδομικές άδειες, με τις οποίες δημιουργήθηκαν περίπου 25 νέα οικιστικά σύνολα, που αντιστοιχούν πληθυσμιακά σε δέκα νέους δήμους! Τα επόμενα χρόνια, σύμφωνα με μελέτη του IOBE, πρόκειται να έλθουν στη χώρα μας δύο με τέσσερα εκατομμύρια

βορειοευρωπαίοι, οι οποίοι αναζητούν στη Μεσόγειο περιοχές για να αγοράσουν εξοχικά. Το σενάριο αυτό κρίνει περισσότερο επιτακτική την ανάγκη περιφρούρησης των παράκτιων περιοχών της χώρας μας μέσω αυστηρότερων όρων δόμησης κ.λπ. Εφιαλτικό για τα γεωγραφικά δεδομένα της Ελλάδας, όπου η αστικοποίηση νησιών και εν γένει ακτών έχει πάρει δραματικές διαστάσεις, υποστηρίζουν πολεοδόμοι και φυσικά όσοι προτάσσουν την προστασία του περιβάλλοντος έναντι της περαιτέρω ανάπτυξης του τουρισμού στη χώρα μας.

Βασικό επίσης πρόβλημα αποτελεί η διάβρωση των ακτών που προκαλεί ζημιές στα ενδιαφέροντα και τους ανθρώπινους οικισμούς, καταστρέφει τις οικονομικές δραστηριότητες και απειλεί την ανθρώπινη ζωή. Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας που είναι αποτέλεσμα της αλλαγής του κλίματος, είναι βέβαιο ότι θα επιτείνει τη διάβρωση.

Η περιορισμένη δυνατότητα πρόσβασης αποτελεί ένα κύριο πρόβλημα για πολλές παράκτιες ζώνες και κυρίως στα νησιά. Η έλλειψη κατάλληλων δικτύων επικοινωνιών και μεταφοράς έχει ως συνέπεια την αυξανόμενη περιθωριοποίηση και απομόνωση πολλών περιοχών. Συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις σημειώνεται συρρίκνωση του πληθυσμού, κυρίως το χειμώνα, ενώ ο εποχιακός τουρισμός αποτελεί το μοναδικό βιώσιμο οικονομικό τομέα. Αποτέλεσμα είναι η υποβάθμιση της γης και η κοινωνική αποσύνθεση.

Τα σύνθετα αυτά προβλήματα δεν μπορούν να επιλυθούν με μια απλή νομοθετική παρέμβαση. Δεδομένης της ποικιλίας των φυσικών, οικονομικών, πολιτισμικών και θεσμικών συνθηκών, η αντίδραση πρέπει να συνίσταται σε μια ευέλικτη στρατηγική για την επιτόπου αντιμετώπιση των πραγματικών προβλημάτων. Συνεπώς **απαιτείται παράλληλα με μια ολοκληρωμένη στρατηγική και μια συμμετοχική προσέγγιση, που θα διασφαλίζει την περιβαλλοντική προστασία των ακτών και θα φροντίζει για μια διαρκή οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη διαχείριση και ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης της Ελλάδας.**

Είναι γεγονός ότι η πολιτική πρόληψης μέσα από μια οπτική Ολοκληρωμένη Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης συμφέρει όχι μόνο από περιβαλλοντική και κοινωνική σκοπιά αλλά και από οικονομική. **Η καταστροφή των ακτών βραχυπρόθεσμα μπορεί να δημιουργεί την εντύπωση ότι επιφέρει "κέρδη", μακροπρόθεσμα, όμως το περιβαλλοντικό, κοινωνικό και οικονομικό κόστος είναι τεράστιο.** Η αποκατάσταση μιας υποβαθμισμένης περιοχής είναι εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τη διάβρωση που προκαλεί ένα ακατάλληλο ή κακοσχεδιασμένο έργο μπορεί να απαιτεί σημαντικούς πόρους και συνεπάγεται, πιθανώς, σημαντικές ανακατατάξεις δραστηριοτήτων, σχέσεων και συμφερόντων. Η καταστροφή των οικολογικών χαρακτηριστικών της ακτής περιορίζει την άμυνά μας απέναντι στη διάβρωση, την απώλεια εδαφών και περιουσιών, όπως διαπιστώνει πρόσφατα και η έκθεση "EUROSION". Η πρόληψη αποδεικνύεται και στην περίπτωση των ακτών η πιο σοφή πράξη (www.medsos.gr). Ειδικότερα:

- Οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες της ευρωπαϊκής παράκτιας ζώνης, σύμφωνα με στοιχεία ανεξάρτητων εκτιμητών, θα μπορούσαν να αποτιμηθούν σε 18-240 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο, σε όρους θετικών περιβαλλοντικών ωφελειών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις για λογαριασμό της ΕΕ, η Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης μπορεί να προσθέσει κατά μέσον όρο 7% στο ΑΕΠ ενός κράτους μέλους της ΕΕ.

- Οι δημόσιες δαπάνες για την καταπολέμηση της διάβρωσης αυξάνονται και για το 2001 υπολογίζονται σε 3,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Κάθε χρόνο, εκατοντάδες σπίτια στην παράκτια ζώνη της Ευρώπης πρέπει να εγκαταλειφθούν ή χάνουν την αξία τους επειδή κινδυνεύουν άμεσα να καταρρεύσουν ή να καταληφθούν από τη θάλασσα, συνήθως εξαιτίας ακατάλληλων ή κακά σχεδιασμένων έργων που εντείνουν ή προκαλούν τη διάβρωση παράκτιων περιοχών.
- Οι πρωτοβουλίες Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιας Ζώνης που υλοποιήθηκαν στην ΕΕ μεταξύ 1995-1999 κόστισαν 22 εκατομμύρια ευρώ, αλλά προέκυψε καθαρή αξία απόδοσης της επένδυσης αυτής που ξεπερνάει τα 127 εκατομμύρια ευρώ.
- Το πρόγραμμα Δράσης για την Παράκτια Ζώνη του Ατλαντικού που ξεκίνησε το 1991 εξαιτίας της επείγουσας ανάγκης αποκατάστασης της ακτογραμμής και των παράκτιων περιοχών της καναδικής ακτής του Ατλαντικού, με τρόπο που θα βοηθούσε τις παράκτιες κοινότητες, απέφερε περισσότερα χρήματα από αυτά που επενδύθηκαν αρχικά. Τα 1,2 εκατομμύρια δολάρια που επενδύθηκαν κυρίως για επιστημονική έρευνα, δημιούργησαν 482 θέσεις εργασίας και απέφεραν – εκτός από τα περιβαλλοντικά οφέλη – και 5,5 εκατομμύρια δολάρια ως έσοδα. (www.medsos.gr)

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα προκύπτει ότι η ολοκληρωμένη και ορθολογικά σχεδιασμένη ανάπτυξη, προστασία και διαχείριση των παράκτιων περιοχών θα πρέπει να αποτελέσει στόχο πρώτης προτεραιότητας για τις αρμόδιες αρχές της κεντρικής και τοπικής διοίκησης, στα πλαίσια ενός χωροταξικού σχεδιασμού.

2.2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.2.1. Χωροταξικός σχεδιασμός και παράκτιος χώρος: η διαδρομή από το νόμο 360/76 στο νόμο 2742/99

Όπως προαναφέρθηκε ο σχεδιασμός και η προστασία του παράκτιου χώρου πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα της ελληνικής πολιτικής δεδομένου ότι οι παράκτιες περιοχές είναι ζωτικής σημασίας για τη χώρα μας.

Με αυτό το δεδομένο, τα αρμόδια υπουργεία έχουν επεξεργαστεί και θεσπίσει μέτρα για την προστασία της παράκτιας ζώνης, με έμφαση κυρίως στις εκτός σχεδίου περιοχές, στις οποίες ανήκουν και πολλές από τις παράκτιες περιοχές των πόλεων. **Με την υπάρχουσα νομοθεσία (ν. 2971/2001), δεν επιτρέπεται η δόμηση σε βάθος 50 μέτρων από τη γραμμή αιγιαλού.** Οι νομοθετικές αλλαγές που επήλθαν δεν έχουν ωστόσο συμβάλει στο να επιτευχθεί η προστασία της παράκτιας ζώνης μέχρι τα 50 μέτρα. Η ζώνη προστασίας έχει ήδη αυξηθεί μέχρι και τα 100 μέτρα σε ορισμένα νησιά για τα οποία έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή ειδικά Προεδρικά Διατάγματα για τους όρους δόμησης.

Εικόνα 2. Παράδειγμα παραλιακής περιοχής της χώρας μας την καλοκαιρινή περίοδο, με τουριστικό ενδιαφέρον. Παρατηρούμε ότι αρκετά κτίσματα έχουν ανεγερθεί μόλις λίγα μέτρα μακριά από τη θάλασσα. Είναι χαρακτηριστικό, πως η πλειοψηφία των παραλιακών περιοχών της Ελλάδας οι οποίες έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά χωρίς κανένα μέτρο και έλεγχο, παρουσιάζουν παρόμοια εικόνα.

Πηγή: Δουκάκης, 2005

Στην Ελλάδα για 30 χρόνια μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, περίπου μέχρι τη δεκαετία του '70, δεν σημειώθηκε καμία ουσιαστική προσπάθεια χωροταξικού σχεδιασμού και διαχείρισης των ακτών. Το μόνο που υπήρχε ήταν ο Α.Ν. 2344/1940 “περί αιγιαλού και παραλίας”, που εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα και προβλέπει την προστασία και κατοχύρωση των ακτών ως κοινόχρηστου δημόσιου χώρου. Όσο αφορά στο χωροταξικό σχεδιασμό μόνο για συγκεκριμένες περιφέρειες είχαν αρχίσει από τις αρχές της δεκαετίας του '60 να συντάσσονται κάποιες χωροταξικές μελέτες, οι οποίες τελικά αποτέλεσαν «ασκήσεις επί χάρτου», αφού το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο που απαιτούσε η εφαρμογή τους δεν υπήρχε.

Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια και πρωτοβουλία εκδηλώθηκε μετά το Σύνταγμα του 1975 και την ψήφιση των σχετικών νόμων 360/1976 «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος» και 947/1979 «περί οικιστικών περιοχών». Παρά την ύπαρξη συγκεκριμένων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού τα οποία προέβλεπε ο νόμος 360/1976 και τα οποία υπόσχονταν αποτελεσματικότητα σε εύλογο χρονικό διάστημα, στην ουσία η εφαρμογή του περιορίστηκε σημαντικά και έτσι δεν υπήρξε ουσιαστικό αποτέλεσμα. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το μοναδικό δείγμα δράσης και εφαρμογής του, ήταν οι 21 αποφάσεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο του νόμου αυτού. Καμία από τις αποφάσεις αυτές δεν αφορούσε τη θεσμοθέτηση των βασικών σχεδιαστικών εργαλείων που προέβλεπε ο νόμος (Εθνικά, Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα), ωστόσο αρκετές από αυτές αναφέρονταν στον παράκτιο χώρο. Συγκεκριμένα, η Απόφαση 9 (ΦΕΚ 551, 1981) “Περί χαράξεως κατευθυντήριων γραμμών και αναγκαίων ενεργειών για τη διαχείριση των ακτών”, η Απόφαση 11 (ΦΕΚ 551, 1981) “Περί χαράξεως κατευθυντήριων γραμμών για τη διατήρηση, προστασία και οικολογική διαχείριση των παράκτιων βιοτόπων και μέτρα προστασίας για ορισμένους από αυτούς” αλλά και

άλλες αποφάσεις που αφορούν κατευθύνσεις χωροταξικής οργάνωσης νησιών και παράκτιων πόλεων.

Η δεύτερη προσπάθεια σημειώνεται το 1980 με την ίδρυση του Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ) και τη συγκέντρωση σε αυτό των αρμοδιοτήτων για το χωροταξικό σχεδιασμό, παράλληλα με αυτές του πολεοδομικού και του περιβαλλοντικού, δίνοντας έτσι μια νέα προοπτική για την εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδιασμού στον Ελληνικό χώρο. Ουσιαστικά η πρώτη πραγματική προσπάθεια άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '80 με τη θέσπιση νέας πολεοδομικής νομοθεσίας - Ν.1337/83, «για την επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων» και κυρίως με την εκπόνηση και εφαρμογή πανελλήνιας κλίμακας προγραμματών πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, όπως η Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (ΕΠΑ), τα χωροταξικά σχέδια των νομών, ο σχεδιασμός του περιαστικού χώρου με τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), κ.λπ.

Βασική ήταν η πρόβλεψη του νόμου 1337/83, πέραν του αιγιαλού και της παραλίας, για τη δημιουργία μιας ευρύτερης ζώνης πλάτους 500μ από την ακτή μέσα στην οποία ελέγχονται οι περιφράξεις των γηπέδων και διασφαλίζεται η προσπέλαση των κατοίκων προς τον αιγιαλό. Επιπλέον οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου που θεσπίζονται με τον ίδιο νόμο, αποτελούν το κυριότερο εργαλείο (ελλείψει άλλου) για την προστασία των περιαστικών και των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών μεταξύ των οποίων και οι ακτές⁶. Πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο η θεσμοθέτηση όσο και η εφαρμογή στην πράξη των ΖΟΕ συνάντησε σημαντικά προβλήματα τεχνικού, νομικού και πολιτικοκοινωνικού χαρακτήρα που πολλές φορές ακύρωσε το βασικό στόχο της επιδιωκόμενης χωρικής ρύθμισης στη συγκεκριμένη περιοχή (Μπεριάτος, 2001).

Στη συνέχεια με την ψήφιση του νόμου- πλαισίου για την Προστασία του Περιβάλλοντος -Ν.1650/86- θεσπίστηκαν νέες Ζώνες Προστασίας της Φύσης και του Τοπίου (ΖΠΦΤ), Ζώνες Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων και ο τουρισμός (ΖΑΠΑ) και Ζώνες Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων (ΖΕΠΕ). Για την εφαρμογή αυτών των ζωνών, καθώς και των ΖΟΕ αποτέλεσε απαραίτητη προϋπόθεση η εκπόνηση νέων μελετών χωροταξικού σχεδιασμού, που πραγματοποιήθηκε μέσω των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών (ΕΧΜ) σε συνδυασμό με τις διατάξεις του νέου θεσμικού πλαισίου. Οι ΕΧΜ είναι μελέτες συνθετότερου χαρακτήρα αφού περιλαμβάνουν τόσο τον καθορισμό και οριοθέτηση των ΖΟΕ όσο και των άλλων ζωνών του νόμου 1650/86.

Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου στην Ελλάδα, η εμπειρία του παρελθόντος που κυρίως πηγάζει από την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, αλλά και οι δυνατότητες ανταλλαγής εμπειριών και ανάπτυξη δικτύων σε κοινοτικό επίπεδο οδήγησε στη δημιουργία ενός σχεδίου που δίνει ένα σύστημα γενικών χωροταξικών κατευθύνσεων για μια βιώσιμη ανάπτυξη των ακτών προσαρμοσμένο και εύκολα εξελισσόμενο στις απαιτήσεις της κατά περίπτωση υφιστάμενης πραγματικότητας. **Το σχέδιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ακτών που εκπονήθηκε το 1997.** Ουσιαστικά πρόκειται για ένα σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής ανάπτυξης, η οποία σημαίνει ορθολογική ανάπτυξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και υποδομών, προστασία των φυσικών πόρων και των περιοχών με ιδιαίτερο

⁶ Με βάση τις ρυθμίσεις αυτές θεσμοθετήθηκαν συνολικά την περίοδο 1983-93 55 ΖΟΕ, οι 45 εκ των οποίων σε παράκτιες περιοχές, αφού προηγήθηκε η εκπόνηση των αντιστοίχων μελετών.

οικολογικό ενδιαφέρον και διευθέτηση των συγκρούσεων για τη χρήση του παράκτιου χώρου και των παράκτιων πόρων.

2.2.2. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο

Σύμφωνα με το Ν. 2742/99, ο χωροταξικός σχεδιασμός ασκείται σε δύο επίπεδα, εθνικό και περιφερειακό, μέσω των Εθνικών και Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού. Στην κορυφή της κλίμακας βρίσκεται το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, με το οποίο καθορίζονται οι γενικές αρχές και οι στόχοι της ισόρροπης ανάπτυξης του εθνικού χώρου. Οι στόχοι του Γενικού Πλαισίου εξειδικεύονται ανά τομείς από τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, είτε σε επίπεδο ορισμένων δραστηριοτήτων είτε για ειδικές κατηγορίες χώρου, όπως είναι οι παράκτιες περιοχές, που παρουσιάζουν συγκεκριμένα αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Τέλος, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού καθορίζουν σε επίπεδο περιφέρειας, τους στρατηγικούς στόχους για τη διαχείριση του χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος, σε συνάρτηση με τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης (Γιαννακούρου, 1999).

Μετά από τριάντα χρόνια χωροταξικής πολιτικής στην Ελλάδα, εν έτη πλέον 2007 και δεδομένου ότι από το 2002 ολοκληρώθηκε η εκπόνηση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον παράκτιο χώρο, ακόμα αναμένεται η θεσμοθέτηση του. Στο παρόν δεν δύναται να γίνει κριτική του πλαισίου για το κατά πόσο αποτελεσματικό μπορεί να είναι για την ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου, εφόσον δεν αποτελεί θεσμοθετημένο πλαίσιο. Έτσι, η εργασία περιορίζεται στην παρουσίαση, εν περιλήψει, του περιεχομένου του σχεδίου που είναι σήμερα γνωστό. Επομένως, παραμένουν μέχρι σήμερα τα ΠΠΧΣΑΑ, ως τα μοναδικά θεσμοθετημένα χωροταξικά πλαίσια στρατηγικού χαρακτήρα που καλύπτουν το σύνολο του ελληνικού χώρου και σε ένα από αυτά στο επόμενο κεφάλαιο θα εστιαστεί η κριτική και αξιολόγηση σχετικά με τις κατευθύνσεις που δίνει όσον αφορά στον παράκτιο χώρο.

Σήμερα, το σχεδόν διαμορφωμένο Ειδικό Πλαίσιο για τον παράκτιο χώρο ελέγχεται ως προς τη συμβατότητά του με τις νέες κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής, ενώ είναι προφανές ότι θα πρέπει να συνδυαστεί και με το αντίστοιχο σχέδιο για τον τουρισμό, του οποίου αναμένεται, επίσης, η θεσμοθέτησή του.

Παρουσίαση Ειδικού πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον παράκτιο χώρο⁷

Το 2002 η Δ/ση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ ετοίμασε σχέδιο του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον παράκτιο χώρο, που στηρίζεται κυρίως στις διατάξεις των άρθρων 3,7 και 18 παρ.5 του Ν.2742/99 και στην Ευρωπαϊκή οδηγία για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2002/413/ΕΚ) για την εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παρακτίων ζωνών. Με το ειδικό αυτό πλαίσιο καθορίζονται προγραμματικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη του παράκτιου χώρου και την ορθολογική διαχείριση των πόρων

⁷ Πηγή πληροφοριών είναι κυρίως το υπό διαδικασία θεσμοθέτησης «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον παράκτιο χώρο».

του με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του και την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

Το Ειδικό Πλαίσιο περιλαμβάνει:

α) Το Περιεχόμενο και τους στόχους της Εθνικής Χωροταξικής Στρατηγικής για τον Παράκτιο Χώρο.

β) Τις Κατευθύνσεις για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Παράκτιου Χώρου.

γ) Το Πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή του.

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα αναφερθούν συνοπτικά οι στόχοι και οι κατευθύνσεις για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Παράκτιου Χώρου.

Η Εθνική Χωροταξική Στρατηγική για τον Παράκτιο Χώρο αποσκοπεί:

1. Στην προαγωγή:

- Στρατηγικών κατευθύνσεων για τον παράκτιο χώρο, με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση του, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν στον έλεγχο της οικιστικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με τον σεβασμό των φυσικών χαρακτηριστικών του παράκτιου χώρου.
- Μηχανισμών ελέγχου της αγοράς γης, που θα διασφαλίζουν την μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή προοπτική του χώρου στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας και παράλληλα την απρόσκοπτη πρόσβαση του κοινού στις ακτές.
- Συμφωνιών με χρήστες της παράκτιας ζώνης, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών συμφωνιών με τη βιομηχανία.
- Οικονομικών και φορολογικών κινήτρων, καθώς και μηχανισμών περιφερειακής ανάπτυξης.
- Αρχών και πρακτικών βιώσιμης διαχείρισης σε όλα τα επίπεδα (εθνικό - περιφερειακό - τοπικό), τόσο στις θαλάσσιες όσο και στις χερσαίες περιοχές των παράκτιων ζωνών.

2. Στον επαναπροσδιορισμό του ρόλου όλων των εμπλεκόμενων, άμεσα ή έμμεσα, φορέων στο σχεδιασμό / διαχείριση του χώρου σε όλα τα επίπεδα και των μηχανισμών συντονισμού τους.

3. Στη δημιουργία συνθηκών για την προαγωγή πρωτοβουλιών "από τη βάση προς τα πάνω" και την ενεργότερη συμμετοχή του κοινού και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης και των πόρων της.

4. Στην εξασφάλιση ικανοποιητικών πόρων για την διαρκή χρηματοδότηση των αναγκαίων πρωτοβουλιών για ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών σε συνδυασμό με την εξασφάλιση αναγκαίων μηχανισμών ελέγχου της ορθολογικής χρήσης τους.

5. Στην εγκαθίδρυση καταλλήλων συστημάτων παρακολούθησης και διάδοσης πληροφοριών στο κοινό σχετικά με την παράκτια ζώνη τους. Τα συστήματα αυτά θα πρέπει να συλλέγουν και να παρέχουν πληροφορίες, με κατάλληλες και συμβατές μορφές, στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου να διευκολύνουν την ολοκληρωμένη διαχείριση.

6. Στην ανάπτυξη καταλλήλων προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης που θα προάγουν τις αρχές της ολοκληρωμένης διαχείρισης του παράκτιου χώρου και της προστασίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος.

7. Στο σταδιακό περιορισμό της δόμησης στον παράκτιο χώρο και γενικότερα στον εκσυγχρονισμό του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για τη δόμηση των εκτός σχεδίου και

εκτός ορίων οικισμών παράκτιων περιοχών, με προτεραιότητα την κατάργηση των παρεκκλίσεων αρτιότητας.

8. Στη προστασία και αποδοτική εκμετάλλευση της παράκτιας γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και των παράκτιων δασικών πόρων καθώς και στη προστασία και αύξηση της αποδοτικότητας των θαλάσσιων πόρων.

9. Στη δημιουργία βασικών προτύπων, αλλά και εξειδικευμένων κατά περίπτωση κανόνων για τον πολεοδομικό σχεδιασμό και τη δόμηση παράκτιων περιοχών στην βάση των αρχών της αειφορίας. Τα πρότυπα αυτά πρέπει να υιοθετούν πρακτικές που θα εξασφαλίζουν μειωμένη κατανάλωση ενέργειας, χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών, προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος από την ηχοφωτορύπανση κ.α..

10. Στην ενθάρρυνση της συνεργασίας, και την ενίσχυση της διαπραγματευτικής ικανότητας της χώρας σε διεθνές επίπεδο και ειδικότερα:

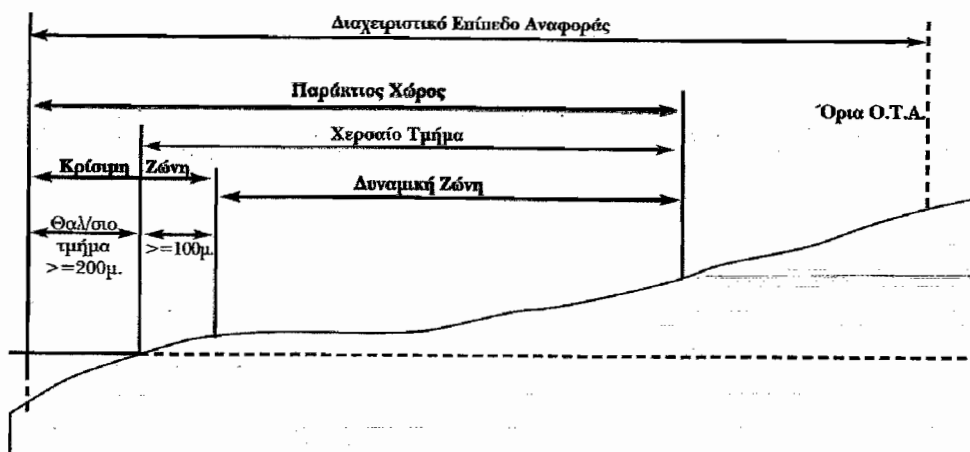
- Στην ενθάρρυνση του διαλόγου και την εφαρμογή διακρατικών συμβάσεων, που προωθούν μηχανισμούς και μέτρα για την βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών, ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων - μακροπεριφερειών στις οποίες ανήκει η Ελλάδα (Αιγαίο, Αδριατική, Μεσόγειος κ.λ.π.).
- Στην ενεργητικότερη συμμετοχή της στην κατεύθυνση της υλοποίησης μιας κοινής προσέγγισης για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών στο πλαίσιο της ΕΕ και τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού φόρουμ, χωρών με θαλάσσιο μέτωπο.
- Στην ενεργό συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται με θέματα που άπτονται του παράκτιου χώρου.

Για την ολοκληρωμένη διαχείριση του Παράκτιου Χώρου προσδιορίζονται:

- Η έννοια και το περιεχόμενο της ολοκληρωμένης διαχείρισης του παράκτιου χώρου.
- Κατευθύνσεις για την οριοθέτηση του παράκτιου χώρου.
- Κατευθύνσεις για την οριοθέτηση των ζωνών διαχείρισης του παράκτιου χώρου.
- Κατευθύνσεις διαχείρισης για την Κρίσιμη-και τη Δυναμική ζώνη, τα Νησιά και τις Οικιστικές περιοχές.

Πέρα από την έννοια και το περιεχόμενο που προσδίδεται στους όρους “ολοκληρωμένη διαχείριση”, που όπως ήδη αναφέρθηκε προσδιορίζεται ως μια αέναη, πολυεπίπεδη διαδικασία διοίκησης, που ξεκινά με το σχεδιασμό του χώρου και συνεχίζεται με την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του η οποία αποτελεί και τη βάση για την τυχόν, περιοδική αναθεώρηση του, κρίνεται σημαντική η οριοθέτηση που προτείνει το Ειδικό Πλαίσιο για τον παράκτιο χώρο. Συγκεκριμένα, ο παράκτιος χώρος ορίζεται ως μια μεταβατική ζώνη μεταξύ του ηπειρωτικού και του θαλάσσιου χώρου, η οποία χαρακτηρίζεται από την αλληλοεπίδραση των τριών βασικών στοιχείων της φύσης: του εδάφους του νερού και του αέρα. Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα. Το θαλάσσιο τμήμα ορίζεται ως η ζώνη που εκτείνεται από την ακτογραμμή έως και την ισοβαθή των 50 μέτρων. Σε οποιαδήποτε περίπτωση το πλάτος της δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 200 μέτρων από την ακτογραμμή (εικόνα 3). Το χερσαίο τμήμα ορίζεται ως η ζώνη από την ακτογραμμή και εκτείνεται προς την ενδοχώρα έως τον αμιγώς ηπειρωτικό χώρο. Το τμήμα αυτό μεταβάλλεται δυναμικά με το χρόνο και η έκταση του καθορίζεται / επηρεάζεται από τα ιδιαίτερα οικολογικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά της περιοχής (διαβρώσεις, προσχώσεις, τεχνικά έργα κ.α.).

Εικόνα 3: Ενδεικτικό σχήμα προσδιορισμού παράκτιου χώρου και των επιμέρους ενοτήτων του

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο

Οι παραπάνω φυσικές ή και ανθρωπογεωγραφικές ενότητες προσδιορίζονται από τα οικεία Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης με βάση χωροταξικά, πολεοδομικά, περιβαλλοντικά, πολιτισμικά και κοινωνικό - οικονομικά κριτήρια, όπως περιοχές Ρυθμιστικών Σχεδίων, ευαίσθητα οικοσυστήματα μεγάλης κλίμακας, ιστορικά και πολιτιστικά κέντρα και χωρικές ενότητες όπου η κοινωνικό - οικονομική, παραγωγική τους βάση, η φυσική λειτουργία και η σημασία τους είναι συνδεδεμένη με τη θάλασσα και συνιστούν τα οικεία Διαχειριστικά Επίπεδα Αναφοράς για το σχεδιασμό των χρήσεων γης και γενικότερα για τη διαχείριση του παράκτιου χώρου.

Επίσης, η εργασία παρουσιάζει σε αδρές γραμμές τις κατευθύνσεις που δίνει το Ειδικό Πλαίσιο για τις ζώνες διαχείρισης του παράκτιου χώρου, οι οποίες χρήζουν διαφορετικού βαθμού προστασίας, την Κρίσιμη Ζώνη και τη Δυναμική Ζώνη.

Κρίσιμη Ζώνη: Το μέτωπο του παράκτιου χώρου προς τη θάλασσα αποτελεί το πλέον ευαίσθητο περιβαλλοντικά κομμάτι του, ενώ παράλληλα δέχεται σημαντικές πιέσεις από ανθρώπινες δραστηριότητες. Κατά συνέπεια κρίνεται απαραίτητη η εξειδικευμένη αντιμετώπισή του σε επίπεδο σχεδιασμού των χρήσεων γης και γενικότερα διαχείρισης των ακτών. Η Κρίσιμη ζώνη περιλαμβάνει θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα.

Το θαλάσσιο τμήμα της κρίσιμης ζώνης ταυτίζεται με το θαλάσσιο τμήμα του παράκτιου χώρου. Το χερσαίο τμήμα της κρίσιμης ζώνης καθορίζεται μέσα από τα ΓΠΣ ή τα ΣΧΟΟΑΠ του Ν. 2508/ 97 και μεταβατικά και από άλλα σχέδια χρήσεων γης (ΖΟΕ, Διατάγματα του άρθρου 22 του Ν. 1650/86). Το ελάχιστο πλάτος του τμήματος αυτού της κρίσιμης ζώνης ορίζεται για το θαλάσσιο μέτωπο των εξωαστικών, με τη έννοια των εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών, περιοχών, σε 100 μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού και μέχρι τον καθορισμό τους σε 140 μέτρα από την ακτογραμμή. Κατά τον προσδιορισμό του λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράμετροι.

Δυναμική ζώνη: Η ζώνη αυτή ταυτίζεται με το τμήμα του παράκτιου χώρου που απομένει μετά την αφαίρεση της κρίσιμης ζώνης. Το τμήμα αυτό του παράκτιου χώρου

αποτελεί "ζώνη μετάβασης" από την κρίσιμη παράκτια ζώνη στον αμιγώς ηπειρωτικό χώρο, χαρακτηρίζεται από την παρουσία πλήθους ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και κατ' επέκταση παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον κατά το σχεδιασμό.

Οι κατευθύνσεις διαχείρισης της κρίσιμης ζώνης διαφοροποιούνται ανάλογα με τα ιδιαίτερα οικολογικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τόσο των επιμέρους τμημάτων της, όσο και των περιοχών που συνδέονται λειτουργικά με αυτά. Στη ζώνη αυτή δίδεται ως γενική κατεύθυνση ο περιορισμός της δημιουργίας νέων έργων, εγκαταστάσεων και δομικών κατασκευών που, εφόσον επιτρέπονται πρέπει:

1. Να είναι ειδικά αιτιολογημένες όσον αφορά την ανάγκη χωροθέτησής τους μέσα στη κρίσιμη ζώνη.
2. Να χωροθετούνται σε διακεκριμένες ζώνες συμβατών χρήσεων.

Όσον αφορά τις υφιστάμενες λειτουργίες και έργα, αυτές επανεξετάζονται με σκοπό την περιβαλλοντική αναβάθμιση (εφαρμογή φιλικότερων για το περιβάλλον μεθόδων, επαναχρησιμοποίηση του κελύφους απαξιωμένων ή μη εγκαταστάσεων με νέες χρήσεις που είναι πλέον συμβατές με τον χαρακτήρα της ζώνης, πεζοδρομήσεις ή δημιουργία οδών ήπιας κυκλοφορίας) ή την απόσυρση τους. Ωστόσο, από τον περιορισμό αυτό εξαιρούνται με προϋποθέσεις έργα, εγκαταστάσεις και κατασκευές, με συγκεκριμένα κριτήρια.

Σε κάθε περίπτωση πάντως εξετάζεται, εκ των προτέρων, η δυνατότητα αλλά και ο βαθμός δυσκολίας της αναστρεψιμότητας κάθε επέμβασης που συντελείται στην κρίσιμη ζώνη, με σκοπό μια πιθανή μελλοντική επανένταξη του χώρου στο φυσικό περιβάλλον.

Η δυναμική ζώνη είναι μια περιοχή μετάβασης από την κρίσιμη παράκτια ζώνη στον αμιγώς ηπειρωτικό χώρο καθώς η αλληλεπίδραση των στοιχείων της φύσης (έδαφος - νερό - αέρας) είναι λιγότερο άμεση. Ωστόσο, η ένταση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στη ζώνη αυτή, σε συνδυασμό, συχνά, με το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης του χώρου, ενέχει σήμερα σημαντικούς κινδύνους για το παράκτιο οικοσύστημα και ιδιαίτερα για την ποιότητα των υδάτων (υπόγεια ή επιφανειακά) και μέσω αυτών, στην ποιότητα και κατ' επέκταση στην παραγωγικότητα των εδαφών, στη βιοποικιλότητα, κλπ, και υποβαθμίζει λειτουργικά τους πόρους. Από την άλλη καθιστά την άσκηση του συνόλου των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων αναποτελεσματική, λόγω συγκρούσεων των χρήσεων γης.

Κατά συνέπεια, η πολιτική διαχείρισης της δυναμικής ζώνης εστιάζεται στο συντονισμό και στην οργάνωση εν γένει των χωρικών πολιτικών, στον έλεγχο της έντασης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, κατά τρόπο ώστε να αξιοποιούνται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε χωρικής ενότητας με εφαρμογή των αρχών της αειφορίας, καθώς και στην εφαρμογή πρακτικών, φιλικότερων προς το περιβάλλον. Αυτού του τύπου η διαχείριση επιτυγχάνεται με τον σχεδιασμό του χώρου, στο πλαίσιο του οποίου, πρέπει να γίνεται σωρευτική εκτίμηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων των πολιτικών και τον έλεγχο των παραγόντων που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το παράκτιο οικοσύστημα. Προς το σκοπό αυτό σημαντική είναι η λήψη μέτρων για την ευαισθητοποίηση / κινητοποίηση του πληθυσμού και η καλλιέργεια του αισθήματος κοινής ευθύνης.

Ειδικότερα, για το **νησιωτικό χώρο** (εκτός της Κρήτης και της Εύβοιας), οι φυσικοί και κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες επιβάλλουν, πέραν των ανωτέρω, τον ολοκληρωμένο, σε επίπεδο γεωγραφικής ενότητας, σχεδιασμό με την κατά προτεραιότητα ανάπτυξη στρατηγικών που ενισχύουν:

- Τη βελτίωση της μεταφορικής σύνδεσης και της προσπελασιμότητας.
- Την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας.
- Τη διαφύλαξη της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
- Την προστασία της νησιωτικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και της ποικιλότητας του τοπίου, την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων, την ανάδειξη των ιστορικών πολιτιστικών μνημείων και τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς κάθε νησιού.
- Τη συγκράτηση ή αύξηση του μόνιμου πληθυσμού, ο οποίος αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μικρών νησιών.
- Την απόλυτη, κατά το δυνατό, προστασία μικρών ακατοίκητων νησιών και βραχονησίδων, καθώς η φυσική τους απομόνωση τα καθιστά μοναδικά θησαυροφυλάκια της φυσικής κληρονομιάς.

Οικιστικές περιοχές

Στις παράκτιες περιοχές που βρίσκονται εντός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και οικισμών ή για τις οποίες προγραμματίζεται η επέκταση του εγκεκριμένου σχεδίου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

Εγκρίσεις, επεκτάσεις και αναθεωρήσεις σχεδίων πόλεων και οικισμών που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τα ειδικά χαρακτηριστικά του παρακτίου χώρου και να αιτιολογούν ειδικά τις προτάσεις τους ως προς τα τμήματα των οικισμών που βρίσκονται στην κρίσιμη και τη δυναμική ζώνη, ιδίως σε ότι αφορά την αναγκαιότητα των επεκτάσεων και τη συμβατότητα τους με τα ειδικά χαρακτηριστικά του παρακτίου χώρου.

2.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ⁸

Τα προβλήματα και η δυνατότητα ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών της Ελλάδας απαιτούν μια ορθολογική διαχείριση με την προοπτική της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης. Δεδομένου των παραπάνω, ο ρόλος της χωροταξίας είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να επιτευχθούν ο συντονισμός, η συμβατότητα των τομεακών πολιτικών, η αποδοτικότητα των υποδομών και, συγχρόνως, η προστασία των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων.

Καθίσταται σαφές ότι **το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, αν και περιλαμβάνει πολλούς σχετικούς νόμους και διατάξεις που ασχολούνται εν μέρει με τις παράκτιες περιοχές, δεν είναι ικανοποιητικό λόγω της αποσπασματικής προσέγγισής του.** Γίνεται, επίσης, λιγότερο αποτελεσματικό λόγω του μεγάλου αριθμού διαφορετικών υπηρεσιών και φορέων που εμπλέκονται με επικαλυπτόμενους ρόλους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών και μέτρων σχετικά με τις παράκτιες περιοχές.

Βάσει των ερευνητικών προγραμμάτων και των μελετών που εκπονήθηκαν τα προηγούμενα έτη και προαναφέρθηκαν, μια υπουργική απόφαση προετοιμάστηκε το

⁸ Πηγή η Έκθεση της Ελλάδας προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο του 2006, «Report of Greece on Coastal Zone Management», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.

2002-2003 για το "Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορά στις Παράκτιες Περιοχές". Αυτό θα αποτελούσε μια εθνική στρατηγική για το σύνολο του παράκτιου χώρου συμπεριλαμβανομένων των ηπειρωτικών και νησιωτικών περιοχών της Ελλάδας. Η ιδέα ήταν να αναπτυχθεί μια πολιτική για τις παράκτιες περιοχές σε τρία επίπεδα:

α) Σε εθνικό επίπεδο, θα υπήρχαν χωρικά σχεδιασμένοι στόχοι, κατευθύνσεις και κριτήρια για μια περαιτέρω συγκεκριμενοποίηση της πολιτικής στα διαφορετικά επίπεδα χαμηλότερης-κλίμακας διαχείρισης.

β) Σε περιφερειακό επίπεδο, θα υπήρχε προσδιορισμός των γεωγραφικών ζωνών όπου η πολιτική θα μπορούσε να εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα, με περισσότερο συγκεκριμένες κατευθύνσεις και στόχους.

γ) Σε τοπικό/ δημοτικό επίπεδο, μέσα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ζώνες, θα υπήρχαν συγκεκριμένα "master-plans" και κανονιστικά μέτρα για τη διαχείριση συγκεκριμένων παράκτιων ζωνών, που θα προέβλεπαν για όλες τις σχετικές τομεακές πολιτικές και τη χρήση του εδάφους μια βιώσιμη προοπτική.

Οι ακόλουθες συγκεκριμένες ενέργειες προσδιορίστηκαν και προτάθηκαν για χρηματοδότηση και εφαρμογή τους:

1. Επεξεργασία των σχεδίων βιώσιμης ανάπτυξης για τις παράκτιες περιοχές.
2. Προστασία των επιλεγμένων παράκτιων περιοχών ως φυσικών και πολιτιστικών αποθεμάτων.
3. Ειδικές δράσεις στις επιλεγμένες παράκτιες περιοχές.
4. Ολοκληρωμένη διαχείριση των νησιών.
5. Πιλοτικά προγράμματα για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών.

Για την προώθηση αυτής της πολιτικής υπήρξαν δύο επιλογές: είτε η έκδοση μιας Υπουργικής Απόφασης για ένα Ειδικό Πλαίσιο σχετικά με την ΟΔΠΖ, όπως αναφέρεται ανωτέρω, είτε η ενσωμάτωση των σχετικών στόχων με την ΟΔΠΖ σε διαφορετικές τομεακές πολιτικές (τουρισμός, αστικός σχεδιασμός, υποδομές). Για διάφορους λόγους, τελικά, ακολουθήθηκε η δεύτερη επιλογή.

Το εργαλείο σχεδιασμού που χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει αυτήν την ανάγκη, μαζί με πολλούς άλλους στόχους, ήταν το σύνολο των 12 Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων που αναπτύχθηκαν την περίοδο 2001-2003 και δημοσιεύτηκαν μετά από έγκριση την περίοδο 2003-2004.

Μέχρι τώρα η εμπειρία έχει δείξει την ανάγκη για:

- Περαιτέρω συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων φορέων των διαφορετικών επιπέδων (διαφορετικά Υπουργεία καθώς επίσης και μεταξύ της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής εξουσίας) και του πιθανού επαναπροσδιορισμού των ρόλων, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.
- Χρήση ενός συνδυασμού μέσων που θα διευκολύνει τη συνοχή και την ενσωμάτωση των στόχων της ΟΔΠΖ στις τομεακές πολιτικές.
- Ανάπτυξη και χρήση μηχανισμών (κίνητρα, μηχανισμοί ελέγχου κ.λπ.) που θα διευκολύνουν την εφαρμογή των σχετικών παροχών που περιλαμβάνονται στα Περιφερειακά Σχέδια.
- Ενίσχυση των δικτύων συνεργασίας μεταξύ των βασικών συμμετεχόντων.

Δύο νέα δεδομένα έχουν επηρεάσει την πρόοδο της διαδικασίας σχεδιασμού όσον αφορά στις παράκτιες περιοχές τα τελευταία έτη:

1. Θεωρήθηκε ότι οποιαδήποτε τομεακή πολιτική ή ειδικό πλαίσιο θα είχε περισσότερες πιθανότητες να εφαρμόζονταν όντας ένα ολοκληρωμένο εθνικό σχέδιο σε ισχύ.
2. Η προετοιμασία ενός Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013 έχει αρχίσει και όλες οι εργασίες Χωροταξικού Σχεδιασμού θα πρέπει να απεικονίζουν τις επιλογές της ολοκληρωμένης πολιτικής.

Κατά συνέπεια, και προκειμένου να εξασφαλιστεί ο συντονισμός των σημαντικών τομέων πολιτικής, τέσσερις μελέτες εθνικής κλίμακας προωθήθηκαν το φθινόπωρο του 2005 από το ΥΠΕΧΩΔΕ, και αναμένονταν η έγκρισή τους μέχρι το τέλος του 2006:

- Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία.
- Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό.

Οι στόχοι για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης αναμένεται ότι θα ενσωματωθούν και θα εξειδικευτούν σε αυτές τις εν εξελίξει μελέτες ανάλογα με την περίπτωση. **Μόνο μετά την έγκριση αυτών των νέων νομικών εργαλείων θα μπορεί να υπάρξει συζήτηση σχετικά με την πιθανή ανάγκη για ένα πρόσθετο εργαλείο αποκλειστικά για την ΟΔΠΖ.** Η έκβαση αυτών των τεσσάρων μελετών δύναται επίσης να απαιτήσει την αναθεώρηση και τροποποίηση των 12 Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων.

Ένα πρόσθετο γεγονός που έχει διαδραματίσει το ρόλο του προς την ίδια κατεύθυνση είναι ότι η Πράσινη Βίβλος είναι υπό διαδικασία εκπόνησης όσον αφορά στη Θαλάσσια Πολιτική σε Κοινοτικό επίπεδο. Η Ελλάδα έχει διαμορφώσει ήδη μια Διυπουργική Επιτροπή για να προετοιμάσει τις συντονισμένες εθνικές απόψεις. Δεδομένου ότι ο σκοπός της εργασίας είναι να συντονιστούν όλες οι σχετικές τομεακές πολιτικές σε Κοινοτικό επίπεδο, θεωρήθηκε ότι η επανάληψη πρέπει να αποφευχθεί. Κατά συνέπεια, ευρείες δημόσιες συζητήσεις σχετικά με το Ειδικό Πλαίσιο για τη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης έχουν αναβληθεί προς το παρόν, ενώ οι επίσημες θέσεις που εκφράζονται στο πλαίσιο της Διυπουργικής Επιτροπής για τη Θαλάσσια Πολιτική καθώς επίσης και για τα τέσσερα πλαίσια που προαναφέρθηκαν έχουν χρησιμοποιηθεί ως πολύτιμη εισαγωγή στη διαδικασία διαβουλεύσεων που απαιτείται γι' αυτήν την έκθεση.

Με την ολοκλήρωση και την έγκριση των τεσσάρων Χωροταξικών Πλαισίων, αναμένεται ότι ένας μεγάλος αριθμός ζητημάτων σχετικά με τις παράκτιες ζώνες και την πίεση που ασκείται σε αυτές από σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες (βιομηχανία, τουρισμός και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) θα εξεταστεί με έναν πιο ορθολογικό και αποτελεσματικό τρόπο. Βάσει των κύριων αρχών που καθορίζονται σε αυτό το πλαίσιο, αναμένεται ότι οι στόχοι της Σύστασης της ΟΔΠΖ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με έναν συστηματικότερο τρόπο. Συγχρόνως, οι κανόνες του παιχνιδιού θα γίνουν σαφέστεροι για τους πιθανούς επενδυτές καθώς επίσης, δεδομένου ότι σε

ορισμένες ζώνες θα προσδιοριστούν, συγκεκριμένες χρήσεις που θα αποκλείουν συγκεκριμένες χωροθετήσεις για λόγους βιωσιμότητας. Η αναθεώρηση των 12 Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων και οποιουδήποτε πρόσθετου σχεδιασμού στο μέλλον θα δύναται μόνο να διευκρινίσει περισσότερο και να συμβάλλει στην εφαρμογή πιο συγκεκριμένων στόχων σε τοπικό επίπεδο.

Γενικά, τα αναμενόμενα οφέλη -εάν οι δραστηριότητες που προγραμματίζονται και περιγράφονται παραπάνω πραγματοποιηθούν όπως σχεδιάζονται- θα μπορούσαν να είναι τα ακόλουθα:

- Βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών με σεβασμό στο περιβάλλον και με μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Προστασία και ορθολογική διαχείριση των εθνικών φυσικών και πολιτιστικών αποθεμάτων.
- Ορθολογική διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στον παράκτιο χώρο και στις θαλάσσιες ζώνες μέσω του κατάλληλου σχεδιασμού χρήσεων γης.
- Ολοκληρωμένη διαχείριση των τομεακών πολιτικών και συντονισμός των χωρικών τους διαστάσεων, που θα εναρμονίζει τους στόχους και τις δράσεις.

Μέχρι τώρα, αρνητικές επιπτώσεις δεν αναμένονται. Εντούτοις, θα ήταν σημαντικό να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο συντονισμό των “ανταγωνιζόμενων” φορέων, κυρίως κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, προκειμένου να αποφευχθούν οι πιθανές παρανοήσεις όσον αφορά στους στόχους και τις πιθανές αδυναμίες στην εφαρμογή.

Επιπλέον, κρίνεται σημαντικό να εξεταστούν οι κατάλληλοι και αποτελεσματικοί τρόποι που θα συμβάλλουν στο να καταστήσουν τη συμμετοχή των πολιτών μέσω των αντίστοιχων οργανώσεών τους πιο ενεργή και ουσιαστικότερη, και να εξασφαλιστεί ότι οι τοπικές αρχές θα έχουν τα επαρκή μέσα έτσι ώστε να μπορούν να διαδραματίσουν το ρόλο τους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή χωρίς περιττές καθυστερήσεις.

Ο υπολογισμός του κόστους εφαρμογής δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι τώρα. Εντούτοις, θεωρείται ότι σημαντικοί οικονομικοί πόροι θα μπορούσαν να απορροφηθούν εάν τα Κοινοτικά και Εθνικά κεφάλαια - για να διατεθούν οπωσδήποτε για τις τομεακές πολιτικές και την περιφερειακή ανάπτυξη- θα χρησιμοποιούνταν με καλά δομημένο, συμπληρωματικό και συντονισμένο τρόπο, τηρώντας τις κατευθύνσεις και τις διατάξεις της Σύστασης της ΕΚ σχετικά με την ΟΔΠΖ και των Χωροταξικών Σχεδίων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΧΩΡΟ- ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΠΠΧΣΑΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Αν και η πρώτη θεσμοθέτηση του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα έγινε με την ψήφιση του Ν. 360 το 1976, χωροταξικό σχεδιασμό απέκτησε η χώρα μας –με την έννοια της στρατηγικής χωροταξίας– μόλις το 2003 με τη θεσμοθέτηση των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Ν. 2742/99⁹. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, στο άρθρο 2 παρ. γ ως αρχή για τη επίτευξη του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης αναφέρεται: «η διατήρηση, ενίσχυση και ανάδειξη της οικιστικής και της παραγωγικής πολυμορφίας καθώς και της φυσικής ποικιλότητας ιδιαίτερα στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές καθώς και στις περιοχές που παρουσιάζουν τουριστική ανάπτυξη». **Ο παράκτιος χώρος στην Ελλάδα δεν αποτέλεσε μέχρι σήμερα, τριάντα χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για τη χωροταξία, αποκλειστικό αντικείμενο προσέγγισης χωροταξικού σχεδιασμού.** Έτσι, στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί η προσέγγιση του ζητήματος της ολοκληρωμένης διαχείρισης του παράκτιου χώρου υπό το πρίσμα των χωροταξικών σχεδίων του προνομιακού, διεθνώς, χωρικού επιπέδου άσκησης στρατηγικής χωροταξίας που είναι η περιφέρεια και ειδικότερα, του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας.

3.1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΠΧΣΑΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν. 2742/99¹⁰

Στο διοικητικό και γεωγραφικό επίπεδο της Περιφέρειας, ο χωροταξικός σχεδιασμός πραγματοποιείται κυρίως μέσω των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και σε αυτά τα χωροταξικά σχέδια στηρίζεται η ανάλυση της παρούσας εργασίας. Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας και αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας.
- Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της περιφέρειας.
- Προσδιορίζονται, με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξη της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Υποδεικνύουν ειδικότερα, τις κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υπηρεσιών διοικητικής, κοινωνικής και τεχνικής υποδομής περιφερειακού και διανομαρχιακού ενδιαφέροντος, καθώς και τις κατευθύνσεις για τη διοικητική και οικονομική ανασυγκρότηση του περιφερειακού χώρου και ιδίως αυτές που αφορούν

⁹ Το μοναδικό θεσμοθετημένο σχέδιο στρατηγικής χωροταξίας που προηγήθηκε και δεν αφορά στον παράκτιο χώρο είναι το Ειδικό Πλαίσιο για τα σωφρονιστικά καταστήματα.

¹⁰ Στην ενότητα αυτή η πηγή πληροφοριών είναι κυρίως ο Ν. 2742/99.

στη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Περιλαμβάνουν επίσης τις κατευθύνσεις και τα προγραμματικά Πλαίσια για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα και ιδίως τις περιοχές, υπό μορφή εναλλακτικών δυνατοτήτων, στις οποίες θα αναζητηθεί κατά προτεραιότητα ο καθορισμός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, καθώς και τις περιοχές για τις οποίες αντίστοιχα απαιτείται ο καθορισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων και Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων. Περιλαμβάνουν, τέλος, τις κατευθύνσεις για την ισόρροπη και αειφόρο διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου, καθώς και τις βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας.

Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται προδιαγραφές για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Δεδομένου, ωστόσο, ότι οι μελέτες των Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1997 και είχαν ολοκληρωθεί το 2000 και ότι η διαδικασία ενεργοποίησης του Ν. 2742/99 χαρακτηρίστηκε από την επανάληψη των καθυστερήσεων και προβλημάτων που χαρακτήρισαν τη σύνταξη και ψήφισή του, για τη θεσμοθέτηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων προαπαιτούμενη ενέργεια ήταν η προσαρμογή των ήδη ολοκληρωμένων μελετών στα δεδομένα του Ν. 2742/99. Η προσαρμογή αυτή ήταν αναγκαία ακριβώς επειδή η διαδικασία εκπόνησης των μελετών αυτών είχε αρχίσει από το 1997, και συνεπώς εξ' αντικειμένου δεν υπήρχε πλήρης ταύτιση μεταξύ των προδιαγραφών τους και του περιεχομένου των Περιφερειακών Πλαισίων όπως αυτό προβλέφθηκε τελικά από το νόμο (Οικονόμου, 2002). Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Ν.2742/99, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης δεν έχουν υποχρέωση αναφοράς σε ειδικές κατευθύνσεις για τον ορεινό, παράκτιο χώρο κ.λπ. αντίθετα προς τις προδιαγραφές σύνταξης των σχετικών μελετών, που συγκαταλέγουν τις ειδικές αυτές κατευθύνσεις στο περιεχόμενο των Χωροταξικών Σχεδίων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες προδιαγραφές, τα ΠΠΧΣΑΑ πρέπει, κατά την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης, να επισημαίνουν τις ειδικές κατηγορίες περιοχών με χωροταξικό ενδιαφέρον (όπως είναι οι παράκτιες περιοχές). Αντίστοιχα, και στο κεφάλαιο της χωροταξικής οργάνωσης αναφέρεται ότι η χωροταξική οργάνωση της περιφέρειας θα αναλύεται, κατά περίπτωση, σε διάφορα γεωγραφικά επίπεδα (περιαστικές περιοχές, ορεινές περιοχές, θαλάσσιες ενότητες κ.λπ.). Στην πράξη, τα περισσότερα Περιφερειακά Πλαίσια αναφέρονται σε αυτές τις κατηγορίες χώρου και αυτό ισχύει και για το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας.

Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και εξειδικεύουν και συμπληρώνουν τις βασικές προτεραιότητες και επιλογές τους με στόχο τον καλύτερο συντονισμό των διαδικασιών χωροταξικού σχεδιασμού και επιλογών χωρικής ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Επιδιώκουν παράλληλα την, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιφέρειας, προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξής της. Για την κατάρτισή τους λαμβάνονται υπόψη το περιφερειακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά

προγράμματα που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.

3.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΠΧΣΑΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΧΩΡΟ

Στο σύνολο των δώδεκα εγκεκριμένων Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των Περιφερειών της Ελλάδος η Παράκτια Ζώνη περιλαμβάνει γεωργικές, κτηνοτροφικές και βιομηχανικές εκτάσεις, μονάδες μεταποίησης προϊόντων, αστικές περιοχές με οικισμούς μόνιμης κατοικίας και β' κατοικίας, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και μνημεία, φυσικά τοπία και οικοσυστήματα οικολογικής σημασίας όπως υδροβιότοπους, λίμνες, λιμνοθάλασσες, δέλτα ποταμών (Αγγελίδης και Οικονόμου, 2005). Η συνύπαρξη πολλών και αντιφατικών χρήσεων στον ιδιαίτερα περιβαλλοντικά ευαίσθητο παράκτιο χώρο επιφέρει πληθώρα προβλημάτων. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα εκ των οποίων αφορούν στον παράκτιο χώρο της Περιφέρειας Θεσσαλίας:

- Υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος του αστικού κέντρου του Βόλου.
- Ρύπανση του Πηνειού ποταμού, ο οποίος δέχεται ποσότητες λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων από τις αγροτικές καλλιέργειες και αστικά λύματα από τις πόλεις.
- Έντονη οικιστική ανάπτυξη β' κατοικίας παρουσιάζουν τα παράλια του Νομού Λάρισας με επίκεντρο την περιοχή του Αγιόκαμπου, η περιοχή των εκβολών του Πηνειού ποταμού, τα δυτικά παράλια στην είσοδο του Παγασητικού κόλπου (από Αμαλιάπολη έως τον κόλπο Πτελεού), το Πήλιο, η περιοχή της Σκιάθου.
- Υποβάθμιση των υδατικών πόρων λόγω της υπερεκμετάλλευσης του νερού για τις ανάγκες της γεωργίας παρατηρείται στον παράκτιο χώρο της Θεσσαλίας.
- Σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον έχει επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη στα παράλια του Παγασητικού Κόλπου στο Βόλο.
- Μεγάλες πιέσεις δέχεται η παράκτια ζώνη του Αλμυρού από τη μεγάλη συγκέντρωση των βιομηχανικών μονάδων. (Αγγελίδης και Οικονόμου, 2005)

Αφού προηγήθηκε μια σύντομη παρουσίαση των βασικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο παράκτιος χώρος της Περιφέρειας Θεσσαλίας θα ακολουθήσει η αποδελτίωση του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας ώστε να γίνει κατανοητός ο τρόπος που αντιμετωπίζει ο χωροταξικός σχεδιασμός σε επίπεδο περιφέρειας την ορθολογική οργάνωση και διαχείριση του παράκτιου χώρου.

Αποδελτίωση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας (Α.Π. 25292, ΦΕΚ 1484)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8, 9 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 "Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις", στην από 18.12.2002 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στην υπ' αριθμό 19772/19.5.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας προτείνει:

Ειδικές κατηγορίες του χώρου

Επιβάλλεται ομοιόμορφος αναπτυξιακός και χωρικός σχεδιασμός ειδικών κατηγοριών του χώρου, όπως είναι οι παράκτιες περιοχές.

Θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη:

- Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους ενότητων και τα στοιχεία που αφορούν κάθε κατηγορία.
- Οι επιλογές του Περιφερειακού Πλαισίου σχετικά με την Χωρική Δομή, το Οικιστικό Δίκτυο, τις υποδομές, τη στήριξη των επώνυμων/ τοπικών προϊόντων ποιότητας, την ήπια τουριστική ανάπτυξη, το περιβάλλον κλπ.
- Ο σχεδιασμός σε Διεθνές, Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο.
- Το υπάρχον ή εκπονούμενο θεσμικό πλαίσιο και μελέτες (Δασική Νομοθεσία, περιοχές προστασίας, ΖΟΕ, ειδικά διατάγματα, μελέτες κλπ.).

Παράλληλα θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα χαρακτηρισμού συνολικά, ή επιμέρους τμημάτων των περιοχών αυτών ως «Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων» (ΠΕΧΠ - άρθρο 11 του Ν.2742/99), με σκοπό την κατάρτιση σχεδίων και την προώθηση ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων. Τις προϋποθέσεις του νόμου εκπληρώνουν, όσον αφορά στις παράκτιες περιοχές, κατ' αρχήν: Οι περιοχές των νέων τεχνητών λιμνών στην Πίνδο (Σμοκόβου, Μεσοχώρας και Συκιάς), καθώς και η περιοχή της Κάρλας

Το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας διακρίνει τον παράκτιο χώρο της περιφέρειας στις παρακάτω κύριες χωρικές ενότητες:

- A. **Την περιοχή που περιλαμβάνει το Δέλτα του Πηνειού ποταμού.** Χαρακτηρίζεται ως «περιβαλλοντικά ευαίσθητη» αφού διαθέτει αξιόλογους βιότοπους και περιοχές οικολογικής έρευνας. Κατά συνέπεια για την καθ' αυτό περιοχή του Δέλτα προέχει η προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη στον υπόλοιπο χώρο της ενότητας θα πρέπει να βασιστεί σε δραστηριότητες συμβατές με το χαρακτήρα της περιοχής και στην αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος που αποτελεί η άμεση γειτνίαση με τον φυσικό πόρο, προωθώντας ήπιες μορφές τουρισμού (οικοτουρισμός).
- B. **Τα παράλια του Ν. Λάρισας (υπόλοιπο τμήμα),** με επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή του Αγιοκάμπου και κύριο χαρακτήρα την «αναμνηχή». Οι τάσεις ανάπτυξης είναι έντονες στην περιοχή, κυρίως προς την κατεύθυνση της Β' κατοικίας, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται συμπτώματα υποβάθμισης. Πρέπει το πρόβλημα να αντιμετωπιστεί άμεσα με σχεδιασμό σε επίπεδο ΣΧΟΟΑΠ, με κύριο στόχο την διατήρηση και ανάδειξη της φυσιογνωμίας της περιοχής, πράγμα που σημαίνει περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και εκτόνωση της ζήτησης σε οργανωμένους υποδοχείς.
- Γ. **Τα «εξωτερικά» – εκτός Παγασητικού Κόλπου παράλια του Ν. Μαγνησίας,** περιοχή που χαρακτηρίζεται από «υψηλή ποιότητα περιβαλλοντικής αισθητικής» ως αποτέλεσμα της αρμονικής σχέσης «ανθρώπου-φύσης». Ο χαρακτήρας αυτός θα πρέπει να διαφυλαχθεί με στόχο την ανάπτυξη αντίστοιχης ποιότητας τουρισμού και Β' κατοικίας διεθνούς επιπέδου.
- Δ. **Τα παράλια του Παγασητικού κόλπου,** περιοχή με πολύμορφο χαρακτήρα αφού αφενός ο «κλειστός» κόλπος είναι περιβαλλοντικά ευαίσθητος και αφετέρου φιλοξενεί μια μεγάλη πόλη, με βιομηχανική ανάπτυξη που αναμένεται

να ενταθεί τα επόμενα χρόνια, καθώς και δραστηριότητες τουρισμού /παραθερισμού.

Η ενότητα διακρίνεται σε τρεις υποενότητες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

- Τα παράλια του Πηλίου. Ο χαρακτήρας της περιοχής είναι ίδιος με αυτόν της προηγούμενης, Γ' ενότητας, με εντονότερη την επίδραση του Βόλου.
- Την ζώνη από το ΠΣ του Βόλου μέχρι τον Αλμυρό. Είναι το θαλάσσιο μέτωπο της προβλεπόμενης Ζώνης Ανάπτυξης αστικών λειτουργιών με αντίστοιχο χαρακτήρα και απαιτήσεις λεπτομερούς σχεδιασμού.
- Τα Δυτικά παράλια στην είσοδο του κόλπου, από την Αμαλιάπολη ως τον κόλπο του Πελεού. Στην περιοχή αναπτύσσεται η Β' κατοικία. Σκόπιμο είναι η ζήτηση να εκτονωθεί σε οργανωμένους υποδοχείς.

Ε. Τον νησιωτικό χώρο. Στη μικροκλίμακα των νησιών περιλαμβάνονται σημαντικές περιοχές προστασίας όπως το Θαλάσσιο Πάρκο της Αλοννήσου, οι δύο περιοχές Natura και το αισθητικό δάσος της Σκιάθου ενώ ταυτόχρονα η ενότητα αποτελεί ήδη πόλο έλξης διεθνούς τουρισμού και Β' κατοικίας με αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί «τουριστικά ελεγχόμενο» το Νότιο τμήμα της νήσου Σκιάθου. Η προστασία του περιβάλλοντος και του ιδιαίτερου νησιωτικού τοπίου απαιτεί ολοκληρωμένο και λεπτομερή σχεδιασμό, περιορισμό/κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης και εκτόνωση της ζήτησης σε οργανωμένους υποδοχείς.

Τα στοιχεία που αφορούν στις παραπάνω Παράκτιες Χωρικές Ενότητες, και πρέπει να συνεκτιμηθούν κατά τον σχεδιασμό είναι, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας:

- Οι κατευθύνσεις σε εθνικό επίπεδο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ελληνικών Ακτών.
- Η ιδιομορφία του παράκτιου χώρου της περιφέρειας, αφού στο μεγαλύτερο μέρος του σχηματίζει ενότητες με τους όμορους ορεινούς όγκους.
- Το υπάρχον ή εκπονούμενο θεσμικό πλαίσιο και μελέτες (περιοχές προστασίας, ΖΟΕ, ειδικά διατάγματα, μελέτες κ.λπ.)
- Οι επιλογές του Περιφερειακού Πλαισίου (Χωρική Δομή, Οικιστικό Δίκτυο, υποδομές, Γεωργική Γη Πρώτης προτεραιότητας, περιβάλλον, κλπ.).

Από την αποδελτίωση του ΠΠΧΣΑΑ που προηγήθηκε προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Διακρίνει τον παράκτιο χώρο της Περιφέρειας Θεσσαλίας σε χωρικές ενότητες σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και προτείνει συγκεκριμένες μορφές ανάπτυξης στο εσωτερικό του.
2. Δίνει κατευθύνσεις σε υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.
3. Προτείνει περιορισμό/ κατάργηση εκτός σχεδίου δόμησης σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες.
4. Προτείνει ένα μοντέλο οργανωμένης χωροθέτησης της τουριστικής δραστηριότητας εν αντιθέσει με το παραδοσιακό μοντέλο διάσπαρτης χωροθέτησης που έχει εδραιωθεί.
5. Υιοθετεί ως ένα βαθμό τις Αρχές Διαχείρισης της παράκτιας ζώνης σύμφωνα με την ΟΔΠΖ (ανάδειξη τοπικής ιδιαιτερότητας, μακροπρόθεσμη στρατηγική κ.λπ.) αλλά όχι ικανοποιητικά, γεγονός που δικαιολογείται εν μέρει λόγω του χαρακτήρα του σχεδίου.

Το σημείο που κρίνεται σημαντικό να υπογραμμιστεί είναι ότι αποτελεί ένα από τα λίγα ΠΠΧΣΑΑ που προτείνει περιορισμό/ κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης

και σαφή κατεύθυνση της χωροθέτησης προς τους οργανωμένους υποδοχείς. Δύο καίρια σημεία που κρίνουν σημαντική τη συνεισφορά του στην οργάνωση του χώρου της περιφέρειας και ειδικότερα στην οργάνωση του παράκτιου χώρου.

Στη συνέχεια παρατίθεται ένας συνολικός πίνακας που συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του ΠΠΧΣΑΑ όσον αφορά στον παράκτιο χώρο.

Πίνακας 1: Διαστάσεις του χωρικού σχεδιασμού του παράκτιου χώρου της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Διαστάσεις του χωρικού σχεδιασμού του παράκτιου χώρου	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κατάσταση των παράκτιων περιοχών	X	
Σχέση μεταξύ των διαφόρων χρήσεων	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων υποδομής		X
Κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων		X
Εκτός Σχεδίου Χώρος		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Εντός Σχεδίου Χώρος		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X
Αρχές ΟΔΠΖ		
Ευρεία “σφαιρική” προοπτική	X	
Μακροπρόθεσμη προοπτική	X	
Προσαρμοστική διαχείριση στο πλαίσιο μιας σταδιακής διαδικασίας		X
Ανάδειξη της τοπικής ιδιαιτερότητας	X	
Λειτουργία σε συνάρτηση με τις φυσικές διεργασίες	X	
Συμμετοχικός σχεδιασμός		X
Υποστήριξη και συμμετοχή όλων των αρμόδιων διοικητικών φορέων		X
Αξιοποίηση ενός συνδυασμού μέσων		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανακεφαλαιώνοντας, καθίσταται προφανές ότι το επίπεδο προστασίας και διαχείρισης των παράκτιων πόρων στην Ελλάδα απέχει από το επιθυμητό μοντέλο ολοκληρωμένης και βιώσιμης διαχείρισης. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πολυπλοκότητα και ασάφεια του θεσμικού πλαισίου, στην ελλιπή ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές, στη γεμάτη σύγχυση διαμόρφωση παράκτιας περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά και στην ελλιπή συμμετοχή και ευαισθητοποίηση του κοινού πάνω σε θέματα διαχείρισης της παράκτιας ζώνης.

Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου στην Ελλάδα επιβάλλουν την ανάγκη ολοκληρωμένης διαχείρισής του, με την προοπτική μιας στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης. Η προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου οικοσυστήματος αναδεικνύεται σε σημαντική αναγκαιότητα. Ωστόσο, πρέπει να κατασταθεί σαφές ότι “ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης” σημαίνει όχι μόνο ανάπτυξη με σεβασμό στις φυσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, αλλά και εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την κοινωνική ευημερία του παράκτιου πληθυσμού, ο οποίος αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα

Από την παρουσίαση του ΠΠΧΣΑΑ διαπιστώθηκε ότι, αν και σαφέστατα θεωρείται θετικό το γεγονός ότι για πρώτη φορά υπάρχει θεσμοθετημένο χωροταξικό σχέδιο στρατηγικού χαρακτήρα, ωστόσο, παρουσιάζει βασικές αδυναμίες τόσο ως προς το γενικότερο περιεχόμενό του, που το καθιστά ανεπαρκή για τη χωρική οργάνωση της περιφέρειας, αλλά και ειδικότερα για τα ζητήματα που αφορούν στον παράκτιο χώρο. Για πολλούς λόγους που η αναφορά τους ξεπερνά τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, ο περιφερειακός χωροταξικός σχεδιασμός δεν προσέφερε, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, ουσιαστικές αλλαγές στο σχεδιασμό και τη διαχείριση του παράκτιου χώρου και ένας από τους βασικούς λόγους είναι ότι δεν προχώρησε στο πιο καθοριστικό βήμα, αυτό της κατάργησης της εκτός σχεδίου δόμησης ή έστω στον δραστικό περιορισμό της.

Εξάλλου, τα επόμενα χρόνια αναμένεται η εκπόνηση μιας δεύτερης γενιάς Περιφερειακών Πλαισίων που οι συνθήκες επιτρέπουν τη βελτίωση πολλών αδυναμιών αλλά και η θεσμοθέτηση του Ειδικού Πλαισίου για τον παράκτιο χώρο. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική και κρίσιμη η εκπόνησή του για τον ορθολογικό σχεδιασμό και τη διαχείριση του χώρου αυτού, τόσο λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού των χρηστών που χαρακτηρίζει τον χώρο αυτό όσο και της ανάγκης να εξέλθει από τον κίνδυνο της υποβάθμισης που τον απειλεί τις τελευταίες δεκαετίες. Απαιτείται, επομένως, η ύπαρξη ενός στρατηγικού χωροταξικού πλαισίου σε επίπεδο χώρας κατά αποκλειστικότητα για τον παράκτιο χώρο που δεν θα αγνοεί την παρατηρούμενη προϊούσα περιβαλλοντική υποβάθμιση συμμερίζοντας ταυτόχρονα και την οικονομία στην οποία εντάσσεται αυτός ο χώρος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αγγελίδης, Μ., Οικονόμου, Α. (2005), “Χρήσεις γης και επιπτώσεις στον παράκτιο χώρο της Ελλάδας”, *HELECO '05*, ΤΕΕ, Αθήνα.

Γιαννακούρου, Γ. (1999), “Παρατηρήσεις στο Ν. 2742/99 -το νέο θεσμικό πλαίσιο για το χωροταξικό σχεδιασμό: τα αιτήματα, τα διλήμματα και οι ρυθμίσεις”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 4:519-523.

Coastal Practice Network & Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2006), *Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών: από τη θεωρία στη συνεργατική δράση για ένα βιώσιμο μέλλον*, Διεθνές Συνέδριο, 23- 24 Φεβρουαρίου 2006, Π. Φάληρο. Δικτυακός Τόπος, <http://www.medsos.gr>.

Δουκάκης, Ε. (2005), *Ανάπτυξη Παράκτιας Ζώνης*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Διατμηματικό- Διεπιστημονικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1999), “Ν. 2742/99: Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, Τεύχος Πρώτο, Αριθμός φύλλου 207.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1484.

Επιτροπή των ΕΚ (2000), *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών: μια στρατηγική για την Ευρώπη*, COM (2000) 547 τελικό, Βρυξέλλες, 27.9.2000.

Ευρωπαϊκή επιτροπή (2000), *Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ)- Προς τη χωρικά ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Τελικό έγγραφο- εισήγηση στη διάσκεψη των Υπ. Χωροταξίας της Ε.Ε. στο Πότσταμ 1999, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των ΕΚ.*

Κοκκώσης, Χ. και Τσάρτας, Π. (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*, Αθήνα: Κριτική ΑΕ.

Κουσουρής, Θ. “Παράκτια Ζώνη: ορθολογική διαχείριση –ανάπτυξη και ποιότητα περιβάλλοντος”, Δικτυακός Τόπος, <http://www.perivallon.com>.

Μητούλα, Ρ., Οικονόμου, Α. (2003), “Η Προστασία της Φυσιογνωμίας των Παράκτιων Πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, *Τεχνικά Χρονικά*, 1-2/03: 9- 18.

Μπεριάτος, Η. (2001), “Χωροταξία ΙΙΙ: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Διαχείριση Φυσικών Πόρων”, *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Οικονόμου, Δ. (2002), “Το θεσμικό πλαίσιο της χωροταξίας και οι περιπέτειές του”, *αειχώρος*, 1 (1): 116-127.

Rupprecht Consult- Forschung & Beratung GmbH (2006), *Evaluation of Integrated Coastal Zone Management in Europe (ICZM)*, Final Report, Germany, 18.8.2006.

ΥΠΕΧΩΔΕ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ), Δικτυακός Τόπος Υπουργείου, <http://www.minenv.gr>

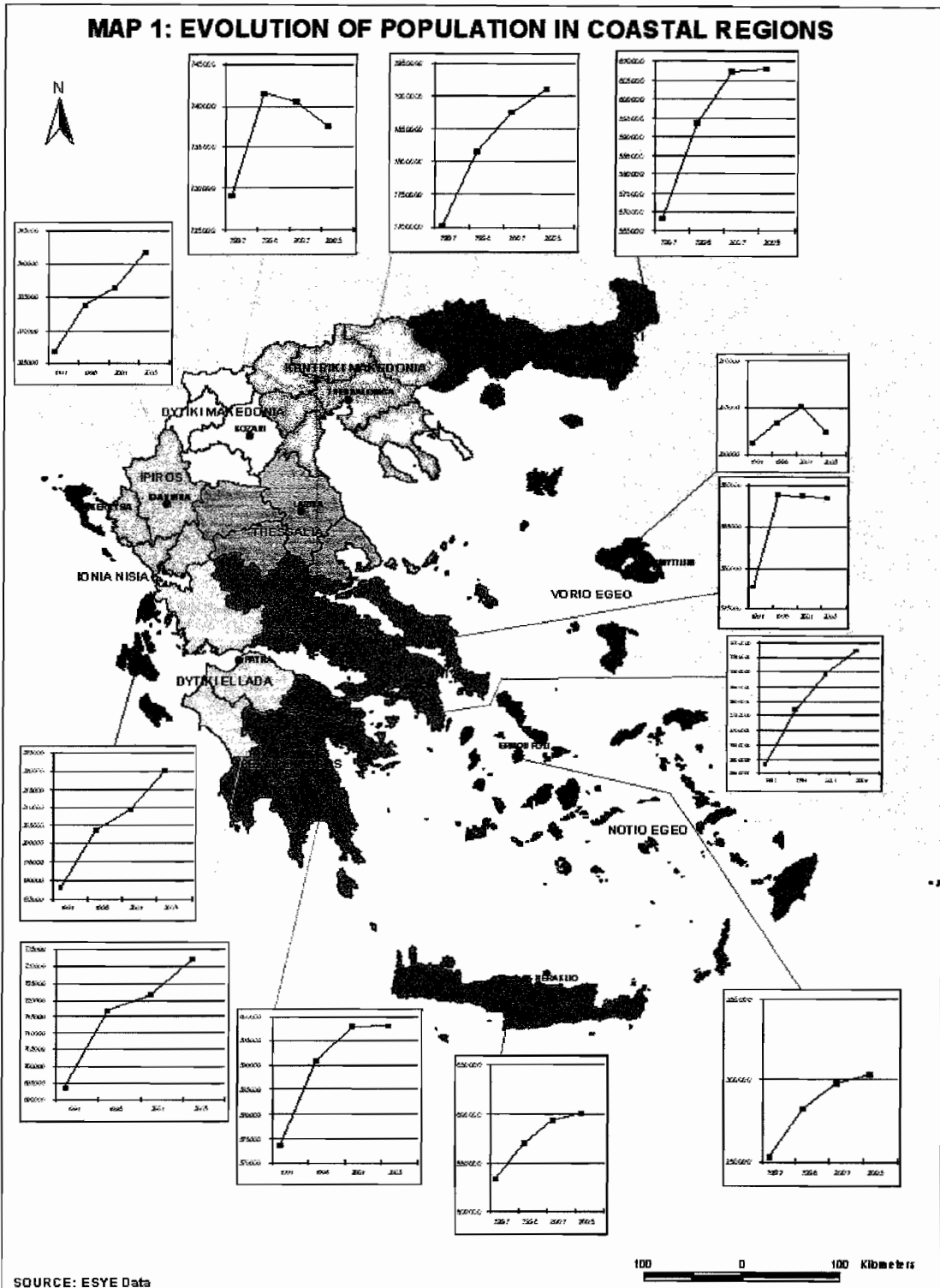
ΥΠΕΧΩΔΕ (1997), “Προδιαγραφές Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών”, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (2002), “Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο”, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (Ministry for the Environment, Physical Planning and Public Works) (2006), *Report of Greece on Coastal Zone Management*, Athens, March 2006.

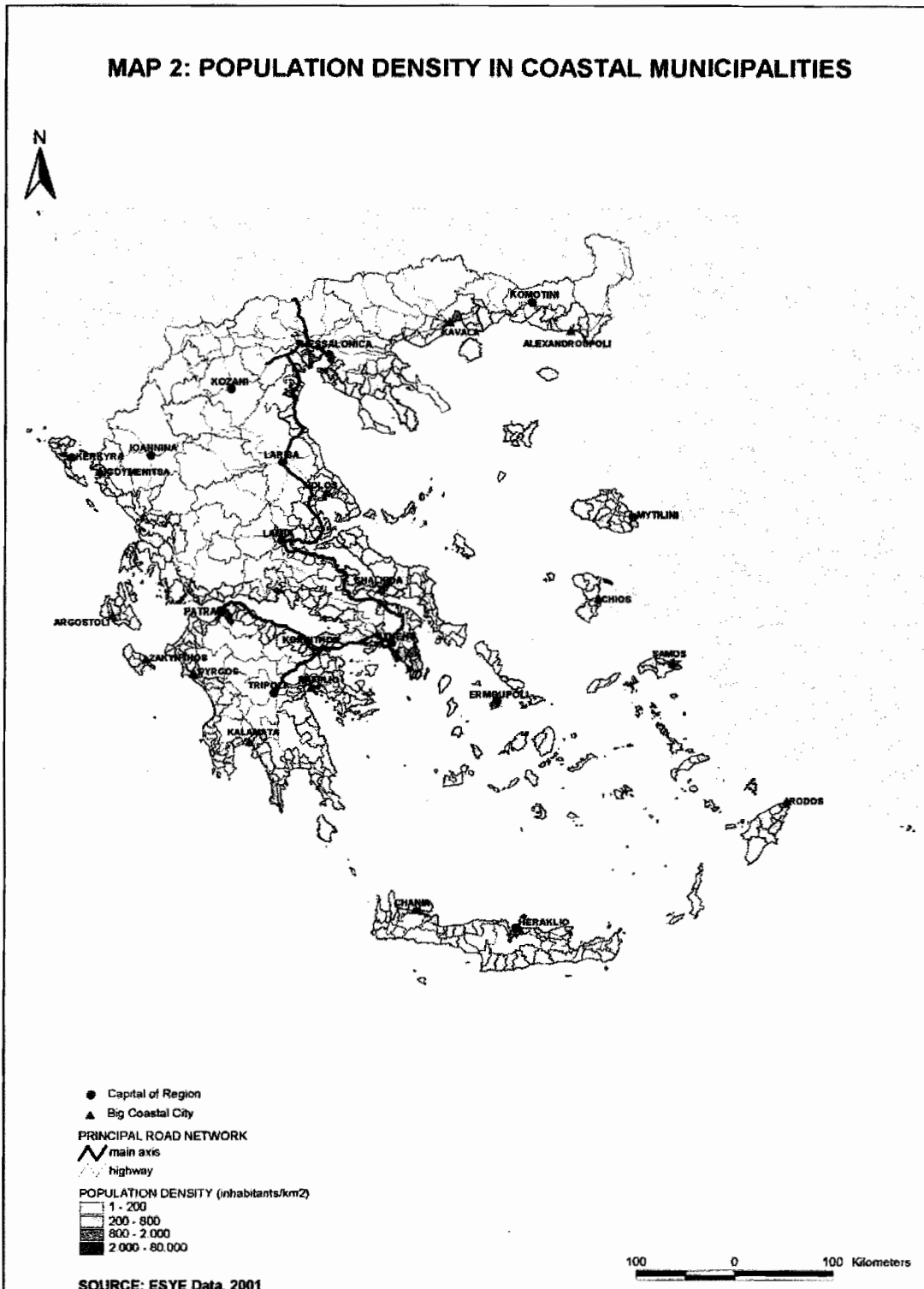
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

MAP 1: EVOLUTION OF POPULATION IN COASTAL REGIONS

Πηγή: Ministry for the Environment, Physical Planning and Public Works, "Report of Greece on Coastal Zone Management", 2006

MAP 2: POPULATION DENSITY IN COASTAL MUNICIPALITIES

Πηγή: Ministry for the Environment, Physical Planning and Public Works, "Report of Greece on Coastal Zone Management", 2006

Διάγραμμα 2: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ελλαδικό Χώρο

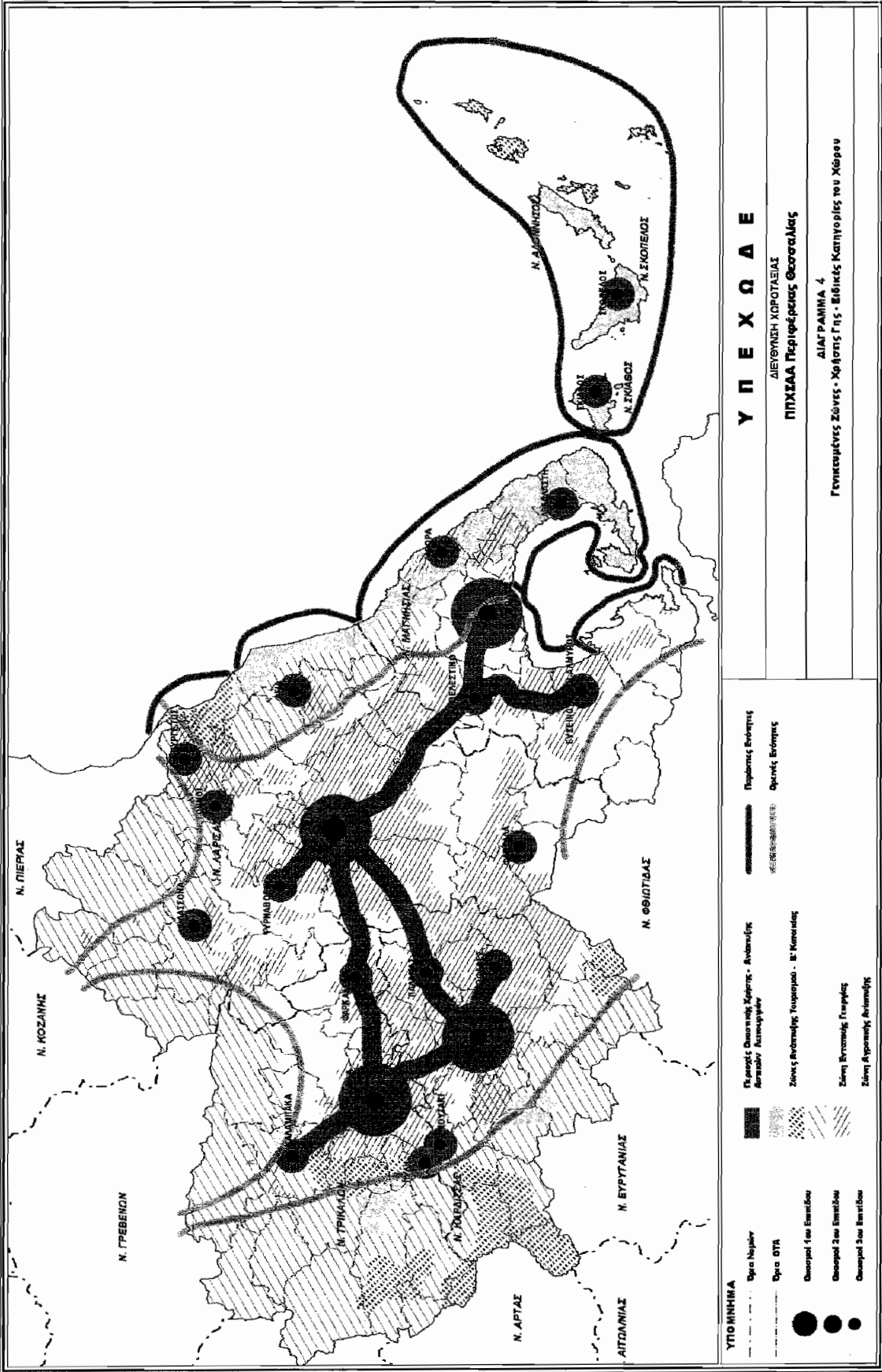
Ποσοστά ανεργίας		ΑΕΤ κατά κεφαλή 1991	
> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού	> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού
< μέσου εθνικού	> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού	> μέσου εθνικού
> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού	> μέσου εθνικού	< μέσου εθνικού

Άξονες Ανάπτυξης στον Ελληνικό Χώρο (υπάρχοντες, τάσεις και προοπτικές)

- Οικολογημένοι Υπό διαμόρφωση
- Κύριοι
- Δευτερεύοντες (Περιφέρειες)
- Φορητοί διαπεριφερειακής εμβέλειας
- Πόλεις διεθνούς ακτινοβολίας
- Πόλεις διαπεριφερειακής ακτινοβολίας
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Νοτιοανατολικά κέντρα
- Ασφρόχρομο περιφερειακής εμβέλειας
- Λιμάνι διεθνούς εμβέλειας

**Υ Π Ε Χ Ω Δ Ε
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΡΕΦΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ	
-----	Όρια Νομού
-----	Όρια ΟΤΑ
●	Θεσπιάς 1ου Επαυτίου
●	Θεσπιάς 2ου Επαυτίου
●	Θεσπιάς 3ου Επαυτίου
■	Γενικές Διακριτές Ζώνες - Αρτοποιίας
▨	Ζώνες Βελτιστής Υποαγοράς - Β' Κατηγορίας
▧	Ζώνη Βελτιστής Γεωργίας
▩	Ζώνη Αγοραστικής Ανταρμής
▤	Προστασία Ενόχους
▥	Θεσπιάς Ενόχους
Υ Π Ε Χ Ω Δ Ε	
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ	
ΠΠΧΣΑΑ Περιφερειακές Θεσσαλίας	
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4	
Γενικούμενες Ζώνες - Χρ. Βοηθ. Γ. Π.Σ. - Ειδικές Κατηγορίες του Χώρου	